

zeruko ARGIA

IDAIZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 426666 - PREZIOA 7 PEZETA

IÑAXIO RETEGI

Lau aldiz txapeldun

Tapiari eskutatik aldegin dio txoriak

Gauza guztiak iragaten dira. Igaro da Iñaxio Retegi eta Fernando Tapiaren pelota jokoa ere. Opa genion, ba, Gipuzkoarrok aurtengo txapela Fernandori, ez Retegiri opa ez diogulako, aurtun bezalako egokierarik, agian, gehiago izango ez duelako azkoitiarrak baizik.

Iruñera jo dugu gaur goizean. Asteazkena da. Hiru egun besterik ez da txapelketa jokatu zela. «Anaitasuna» tabernan hizketatzekotan gara txapeldunarekin.

Eguraldi zoragarria ibilirako, etxe barrurako baino hobe. Nafarroako lurak ez daude bilutsik, dotore jantziak daude. Gipuzkoan ez bezalako pagadi apainak ikusi ditugu.

Hamarrak eta hamarretan, jarritako orduan, iritxi gara «Anaitasunera». Beste gizon batekin hizketan dago Iñaxio Retegi, baina berehalaxe ohartu da harekin hitzegitera hurbildu garela: «Zuek al zarete nerekin hitzegitera zatozenak?».

Ezagutzen du Zeruko Argia. Hitz-jario atsegina du Iñaxiok. Ez dauka ezeren kupidarik bere kontuak esateko.

—Lasaitu al zara Iñaxio?

—Ba, oraintxe ari naiz zertxobait lasaitzen. Jateko ere gogorik gabe egon naiz orain arte. Edan, bai, arrapatu dudana guztia. Ez naiz sekulan horren nerbio ibili. Aurreko egunetan ere ez nengoen nere onetan. Baina txapelketa egunetan zeharokoa nengoen. Ero bat bezala. Ez nuen ikusi ere egiten. Arrunt lotua nengoen. Ez neukan indarrik. Galdurik ibili nintzen. Ez aurretik eta ez ondoren ez dut lorik ere ondo egin. Ez nuen izerdirik ere bota partidu guztian. Arratsaldean bota nituen partidukoan orde. Hotzikara bezala sumatzen nuen gorpuztean.

—Zeure jokoa egin zenduela us-
te al duzu, Iñaxio? Pozik geratu
al zinan?

—Ezta pentsatu ere. Oso gaizki
egon nintzen. Okerrago egotarik ez
dago. Ni beste joko bat egiteko-
tan joan nintzen. Ez nion Fernan-
dori bere jokoa egiten utzi nahi.
Baina non nenbilen arrastorik ga-
be jardun nintzen. Fernandok bai,
egin zuen bere jokoa. Oso ondo
jardun zen ia azkenera arte. Erraz
atera zitekeen txapeldun, baina
txoriak eskutatik aldegin zion.

—Ba al duzu berriro Fernando-
rekin jokatzeko asmorik?

—Bai. Txapeldun geratzeak poza
ematen du. Alde hortatik pozik na-
go. Baina ez egin nuen jokoa. Pa-
txadan jokatu nahi nioke senda-

tzen denean. Uda aldera jokatu-
ko dugula uste dut.

—Ez al zenduen bolea jotzeko
mania gehiegi eduki?

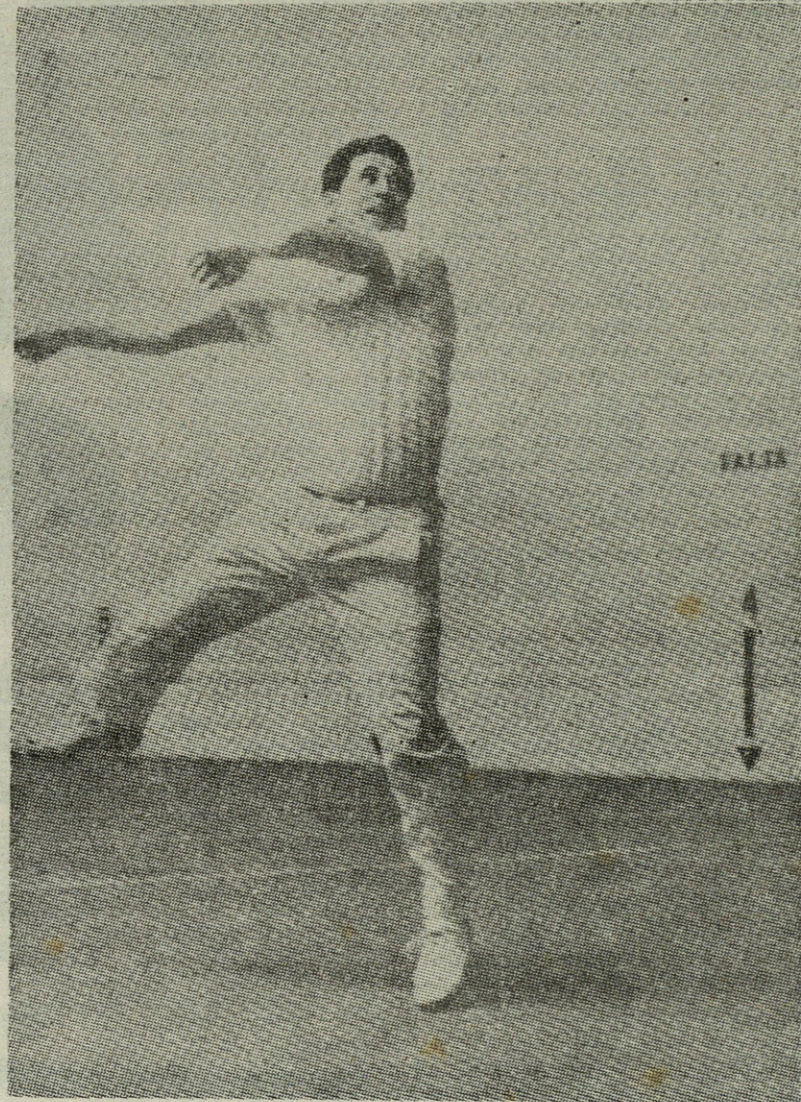
—Bai. Hori da nere jokoetako
bat. Baina egun hartan ez nion
behar bezalako indarrik ematen.
Hartu ere egin nituen hartu beha-
rrekoak ez zirenak. Baina hori
guztia nere onetan ez nengoelako
zen. Itorri jardun nintzen, itsu-
mustuan. Ez nion inori ezer en-
tuten.

—Dirua gainetik, alde edukitzeak
ez du, ba, mesede haundirik egin-
go?

—Ez horixe. Errukia ematen di-
zu norbaitek diru-mordoxka bat
gal dezakeela pentsatzeak. Estua-
razi egiten du. Erantzunkizun
haundia sentitzen duzu. Jendeak
nahi duelako jokatzeko du, baina
halaz guztiz ere ez du bat ere
mesederik egiten.

—Zer diozu Fernando Tapiaz?

—Fernando pelotari ona eta la-
gun hobe duzu. Pelotan bezain
gozoa duzu lagunarterako ere. Sa-
ke bat bakarrik ere ez zidan ate-
ra «ba, Iñaxio» esan gabe. Parti-
duaren azken aldea alde batera
utzirik, Fernandok oso ondo joka-
tu zuen. Tanto batean bakarrik
hutsegin zuen nere ustez, dejada
hartan. Nahi zuena egin zuen Fer-
nandok. Ederki erasten zion ezker-
-paretari bolea har ez nezan. Sa-
kea ere ondo ateratzen zuen erdi

aldera. Neretzat tokirik txarre-
ra. Nik nahiago nun oso ezker-
era edo oso eskuinera ateratzea.

—Ez da galdera egokia, baina,
atrebentziz, pelotatik bakarrik bizi
ai zara?

—Ez. Baditut lan onak. Repre-
sentante ibiltzen naiz. Dirua ondo
ematen du.

—Bizi al diteke pelotatik baka-
rrik?

—Noski. Ona izanez gero behin-
tzat. Lehengo mailakoak bai. Osa-
sunak eta eskuak laguntzen ba-
diote partidu asko joka dezake eta
orduan dirua egin diteke.

—Noiz hasi zinan pelotan joka-
tzen?

NON ZER	
● «LEGE ZAHARRA» ETA NAFARROAKO «FUEROAK» ETA «FUEHO BERRIA»	
Trintxerpe	3 garrean
● MUNDUAN ZEHAR	
Elustondo	5 garrean
● BERTSOLARIEN DOIÑUETAKO BAT	
Garbizu	7 garrean
● JACQUES MARITAIN «XAHARTU-XEA» ITZALI DA	
Amunsa	9 garrean
● ATAUNGO JAIK	12 garrean
● BEASAINGO JAIK	13-14-15 garretan

eta erdi nituenen hil zen nere
aita, haizkoraz belauna ebakirik.
Handik laister sortu zen penizilina.

—Eta bai al dakite zure haurrek
euskeraz?

—Oso ondo. Guk beti euskeraz
hitzegiten diegu etxean. Gero ere
badute erderaz ikasteko beta. Er-
dera ikasiko dute. Nik euskera
ikastea nahi nuke eta hortan saia-
tzen naiz.

—Barka, baina zer diozu «atxi-
kiaz»?

—Hara, ez nuke berriro ezta-
baidarik sortzerik nahi. Gure as-
moa ez zen lagun aurka egitea
izan. Gure asmoa gazteak joera
horrekin ez kutsatzea zen. Gu pe-
lotariok horrengatik ondo konpon-
tzen gara. Hor gauzak nahastu
egin zituzten nerekin. Baina na-
hiago dut hortaz ez mintzatu.

—Bai al dago pelotari onik gaz-
teen artean?

—Oso onak badatoz. Baina ibili
egin behar da. Asko dira gaxtetan
onak direnak baina gero pot egi-
ten dute.

—Ondo prestatua atera al zinan
txapelketara?

—Ez badirudi ere, hala atera
nintzen. Nik ondo zaindua neukan
Fernando. Txapelketaren azkeneko
partidu guztiak ikusi dizkiot. On-
do neurtua neukan. Banekien non-
dik erren egiten zuen. Baina oke-
rrago ez nintkeen egon. Ez nin-
tzen nere buruaren jabe.

—Eskubia ala ezkerre zara?

—Pelotan bakarrik naiz ezkerre.
Beste gauza guztietan eskubia naiz.
Txikitari autsi egin nuen. Senda-
gileak Jainkoagatik pelotan ez ibil-
tzeke agindu zidan, baina halare
ez nintzen gelditzen.

—oOo—

«Gizon atsegina eta jatorra duk»
pentsatuz eta esanaz alendu naiz
Iñaxiorengandik eta Iruñetik. Orain-
dik ere ez dela behar bezala la-
saitu iruditu zait. Zutik jardun ga-
ra denbora guztian. Ez dauka exe-
ritzeko ere patxadarik. Zortziren
bat egun atsedena hartu eta be-
rriro pelotari ekiteko asmotan da-
go. Zorionak Iñaxio!

«Urte askoan, txapela kaskoan»!

Nere Bordatxotik

Aspalditxoan Bizkaiko lurrik ez genduela zapaldu, ta Abadiño aldera jo genduen igandean. Desapioko neurketa latz bat zegoen bizkaitar biren artean, proban.

Ezer baiño len auxe esan nai genduke; oraindik geure denboran ikusi degun probalekurik bikañen eta ederrena Abadiño'n ikusi degula.

Eztu parerik Euskalerrian.

—oOo—

Jendea erruz inguratu zan, guk uste bezelaxe.

Proba ere oso ona izan zan. Batek galdu bear zuen, eta Ermua'ko "Ureta" izan zan galtzaillea.

Idipare ona berea; piñak, joztailleak, saiatsuak.

Are ta ohea berriz Berriatu'ko "Burgo'ren" pareta. Bat ona ta bestea ohea. Beste okerrrik etzan izan ezertxo.

—oOo—

"Eun irurogeitamar...", dirua, jokatzan asi baiño minutu batzuk aurrerago.

Bi milia kilo pixatzen ditu Abadiño'ko demarriak. Arri-gaiñean berreun da bat kiloko karga artu zuten "Burgo'ren" idiak.

Iraci'ko "Gorria" zan aurre-itzaia; "Burgo'ren" suia atzetik bultzalari. Oso ondo artu zuten alkar.

Buruz eta talentuz ibili ziran, ganadurik geiegi beartu gabe.

"Leon-Castillo" galdu zuelako, "Burgo'ren" pareari tokatu zitzaion aurretik jokatzea.

—oOo—

Ogeitamar minutuko denboran marka au ezarri zuten "Burgo'ren" idiak.

Ogeitamalau plaza, bi metro ta larogeitamasei zentimetro.

Etzegon lantoki xamurra, etzegon plaza errexa. Luzatu egin bear gogotik, nola idiak ala gizonak, lanik azalduko bazan.

Gaztain kolore beltzekoa, idi ezkerria; argixeagoa, idi eskubia.

Azken ona emen zuten, itziai buruz ibili ziralako, ta kalidadez onak diralako.

—oOo—

"Ureta'ren" txanda.

Idijabea aurre-itzaia; "Idurre" buruzalari.

Plaza ariñagoak "Burgo'ren" idiak baiño. Au dala-ta, larogeitamairu kilo bakarrik jarri zitzaizkien arri-gaiñean.

Asiera ikusgarria. Ikusgarri-gia, aukeran.

Lanean amabost minutu zeramazkiten garaian (erdi-lane-tan), plaza ta erdi geiago egiñak zeuden "Burgo'ren" idiak baiño.

Beste amabost minutu palta ziran orde. Nolako azkena emango zuten ikusi bear. Or zegoen gorabera.

—oOo—

Ogeitabatgarren plaza betetzerakoan geldiuene txiki bat

egin zuten. Seiñale txarra, esan genduen geure kolkorako.

Ogeitalaugarren plazan, bigarren geldialdia. Gerorago, probalekutik kanpora atera zuten arria: egalera, aldamenara.

"Au jean dek", asi zan esaten jendea.

Lastima —zioten— alako asiera ikusgarria izanik.

Leuntxeago, astiroxeago artu balituzte lenengotik, eztago dudarik zerbait geiago egingo zutela.

Baiña... gaiñetik juzkatzea erreza izaten da.

Irabazi egin nai mundu gutirik, eta irabaziko bazan lo artzerik ez; jo egin bear gogotik.

—oOo—

Marka aundia zeukan "Burgo'k" egiña.

Poliki-poliki, minutuak aurrera zijoazen, denborak betetzen ari ziran. Bolaratxo batean "Idurre'k" (zerbait nai-ta), geitxo zigortu zituen idiak. Jendea etzitziaion au gustatu. Txistu jo zioten.

Bereala aldatu zuen jokabidea. Etzan bi aldiz pekatuan jausi.

Ogeitamar minutu bete zira-nean, au izan zan "Ureta'ren" marka:

Ogeitamar plaza, sei metro ta zortzi zentimetro.

Beste proba batean ere izango da igandean ainbat aitzeki.

Bein da berriro diogu: idipare trebe ta bulartsuak biak, eta oso dema ona Abadiño'n ikusi genduen.

—oOo—

Gipuzkoar asko agurtu genituen. Ordu berean Aia'ko sariketa gertatu ezpailtz, jenderik etzan kabituko Abadiño'n, zein da plaza aundi ta ikusgarria dan.

Lazpita, abadiñotar bildots-erretzalle pamatua antxe zan.

Nola ez! Aspaldiko urtetako adiskidea degu, ta ark eman zizkigun erriko berriak.

Probaleku zoragarri ura ez omen zaio xentimorik kosta Aiantamentuari. Lurra erriare-na zan nunbait, eta kontratista batek erosi etxe-bizitzak egiteko.

Ta, dalako kontratistak, probalekua utsean (debalde) egin eta erriari eman, lurraren truke.

—oOo—

Tallerrak emen, tallerrak an. Industria gogor ari da indartzen alde artan ere. Oraindik ugalduko dana gaiñera. Lekua baitago, ta ori da bearrezkoa ezer egingo bada.

Baran

YOGUR
GURELESA
GOGOZKOENA

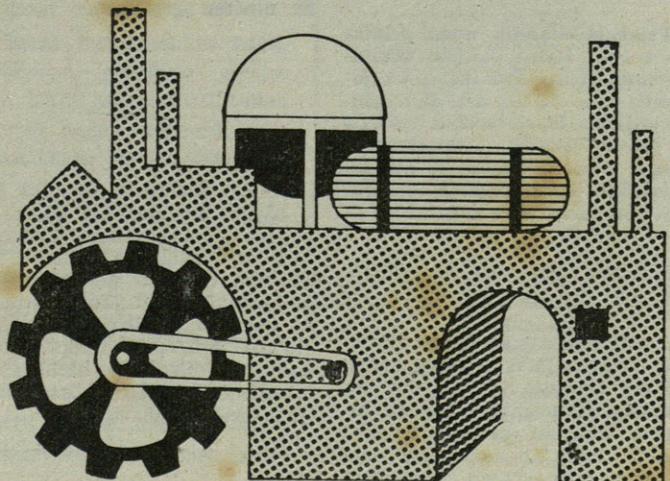
Donosti - Aurrerki - Kutxa
SARI-ZOZKETA

ETXE BIZITZA

* diru sartze-epea: garagarrilla'ren 7 arte

edozein libretetan sartzen diran milia pezeta berri bakoltzeko zenbaki txartela izango dezu eta libretan dauz-kazun 5 milia pezetakorik aña zenbaki dagozkizu gaiñera

GIPUZKU'KO LANTEGIAK AURRERA ATERATZEN LAGUNDU

Gure eginkizunetan audienetako bat, Gipuzku'ko lantegiak aurrera ateratzeko laguntza ematea da. Gure diru laguntzakin, Gipuzkoan lantegi asko zabaldu eta indartu egiten dira.

Diru laguntza au era berean, janari gai, etxegintza, burni, mikromekanika, argi indar eta elektronika lantegietara banatzen da... eta beste edozer eratakoentzat ere bai.

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA

EGIAREN BILA

Zine arrigarria ari dira botatzen Europako zenbait lekutan. Munduko Erririk indartsunetako buruzagiaren itzaldiak agertzen dira berton. Nixon-ek aldi desberdinetan egindako itzaldiak.

Bildurra ematen duen otz-ikaraz artzen du ikuslea oihalean azaltzen den basatikeriak eta agintekeriak. Edozertara jarria dago Amerikako Erriari honelako saldukeria egiteko eta honelako ziria sartzeko prest dagoen gizona. Hau garbi salatzen du Watergate-ko zerrikeriak. Hor erabili diren bide zikinak larru hizian jarri dute auzia.

Oraingoz ez dirudi Lehendakaria bera eskuak zikindurik dagoenik. Inork ez du Nixon-ek Lehendakaritza utzi dezan eskatuko: lehenik Spiro Agnew-en nortasun eta izenagatik eta bigarren amerikanoek erakundeari dioten itzalagatik.

Baina arrastean sartu nahi dute Nixon. Ez dute "Etxe Zuria" munduaren aurrean duen izena zikindu nahi. Baina latza da Watergate arazoa.

Hasiera batean urrutizkinezko elkarriketak artu zituzten Nixon-en lagunek, demokrata aundien elkarriketak hain zuzen ere. Zer ez ote zuten egin Nixon-ek agintea eskuratu zezan! Honela bakarrik iraun bait zezaketen berauek ere agintean.

Zabalkunde aundiegia ez duen "Washington Post" egunkariak nabarmen arazi zuten auteskundeetako joko zikina. Ez zen aurrenetik jendea gehiegi aztoratu.

Baina "Washington Post"eko zuzendariak egia jakiteari eta esateari ekin zion kupidari gabe. Bi idazle gaztek hartu zuten bere beren gain lan hau. Ez zituen atzerazi "Etxe Zuria"tik zetoziak mehatxu eta amenazoak. Aurrera jarraitu zuten. Laister lehertu zen izkutan zegoena eztanda eginik.

Hamabost urte da Nixon-en lagunek gangsterismoko eta ustelkeriazko erak eta bideak erabiltzen dituztela. Hau gaur zalantza-zen izpirik gabeko gertaera da.

—Amerikako jendea gerratearen alde zegoela adierazi zuten Erriak emandako iritzia alderantziz agertuz.

—John Kennedy, Daniel Ellsberg eta honelakoak agiriak sendagileei diruz erosi dizkiete.

—Gezurrezko diplomazia-gelak eta gizonak erabili dituzte.

—Republikanoen alderdiari laguntzen zion industri bati mesede egiteagatik bi aldiz ustu zuten Chile-ko Enbajada.

Gizon baten edo konzientziarik gabeko bere akolito batzuen mende zegoela dirudi Amerikako demokraziak. Baina zorionez badago kontuak eskatzeko bidea ere. **BATZARRA, ZUZENA, eta MINTZABIDEAK.** Dagokien lana egiten ari dira. Hauek behar-tzen dute Lehendakari Nixon jatorrago jokatzeraz, laguntzaileak aldatzeraz eta beste politika joko bat egitera.

Egunkariak garbitu dute joko zikin hau, beren nortasun eta askatasunagatik, beren trebetasun eta ausardiagatik, beren egia zaletasunagatik.

Jakina, irakurleek eusten diote honelako egunkari zuzenei.

Urrutiko ispilu hontan galbahetu beharko genituzke gure egunkari, astekari eta aldizkariaren jokabideak. Kritikarik onartzen ez duen gizartea usteldua dago. Eta kritikarik onartzen ez den lekutako aldizkariak zipokerietan eta txikiakerietan erortzeko arriskuan egon ohi dira.

Dena den besterik ez dezakegunez gero gure arteko aldizkariaren jokabidea aztertu beharko genuke.

Egiaren zerbitzuan ote daukagu? Ez ote dira zakur amorru-tuaren antzera ozkaka ari? Ez ote dute bere burua ezin zuzitu duena gehiegi zirikatzen eta zikintzen? Ez ote dute irudimenean asmatutakoa egia bezala salatzen? Ikaragarria da gure aldizkari-ari duten jarduna eta erretolika! Nonbait salatu behar genituzkeen bidegabekeriak isildu beharrak, laguna eztenkatzeraz bul-tzatzen gaitu!

Erantzun ikaragarria dugu idazleok. Etikaren zantzurik gabe-ko idazle gehitxo ote gauden pentsatzen dugu. Jendearen iritzia zeharo okertu eta lausotzen dutela uste dugu idazlan askok. Herriaren iritzia esnatzeko, zuzentzeko, argitzeko eta azaltzeko gau-dela uste dugu idazleok. Ez Erria itsutzeko, nahasteko, okertzeko eta nazkatzeko.

Badugu nahiko azterketa gai bat ere konzientziarik badugu.

"Lege Zaharra" eta nafarroako "Fueroak" eta "Fuero Berria"

1. Joan dan martxoko zortzian Estaduko Boletín edo Kazeta ofi-zial delakoan, Nafarroako "Fuero Berria" lege-indarrez argitaratzen hasi ziren. Egun batzuk lehenago estaduko buruzagiak emandako de-kreto batez hartua bait zuen lege indar hori.

Geroztik bi hilabete igaro da eta, dagoeneko has gintzeko bilduma berri honi zer arrera egin zaion aztertzen. Batzuek —batez ere abo-gadu kutsukoek— begi onez ikusi dute, lana erraztu egin die eta. Ez dago esan beharrik ofizialtasu-nez jantzitakoek, beti bezala, se-kulako bedeinkazioak bota dizkio-tela. Zenbait lekue indarra eras-teko moduan edo bildurra beraren oinarritan edo batez ere lege za-har biltze hontan eragozpenak ikus-ten dituzte. Erromantikoren batek penaz hartu du. Nafarroako euskal aldizkari batek —gero esanen dut zeinek— bere biziko nahaspila eta zentzu gutxi laudorio bat eskaini digu. Kaleko jendeak ordea, jende arruntak, ez dio garrantzirik eman. Eta nere ustez, nahiz abogadua izan, kaleko jendeak asmatu egin du... gehienetan bezala.

—oOo—

2. "Fuero berria" Nafarroako "Derecho civil" edo nahi bada "ius civile" delakoaren bilduma berri bat da. Nafarroan bezala, tankera hontako bildumak eginak izan dira 1946az geroztik (Dec. 23.V.47) eta Nafarroari dagokionez (D. 10.II.48) Bizkaia, Araba, Catalunya, Baleares, Galicia eta Aragonen. Nafarroako bilduma egin duten lege-gizonak ordea Diputazione foralak berezi zituen, ez estatuak, bestetan be-zala. Eta gainera esan behar da lehenbait lehen Nafarroako lege edo fuero bildumak duela denetan nortasunik handiena. Hona hemen zergatik:

a) Ez da besteek bezala Espai-ñiako Kodigoaren appendize edo osagarri soilak; baizik alderantziz, Kodigoaren tokian dago.

b) Ohiturak legeak baino indar handiagoa du, legearen aurkako denean alegia (L. 2.º "mos adversus legem").

d) Honela ba, lege edo esku-bide-iturri lehena ohitura da. Honen hutsunean bilduma hontako le-geak erabiliko dira. Hauen hutsu-nean berriz, lehengo lege zahar-rak, urrena Erromako Deretxoa eta azkenik Espainiako Kodigoa.

e) Lege hauk gehienak "dispo-sitiboak" dira, hau da, elkarren ar-teko erabakia legea baino bizko-rraia da (L. 6 "paramiento fuero viente"), eta abar.

"Fuero berria" deitu duten bil-duma hau (izena bera ere ezta-baida ditek) lau liburuz osatzen da. Sarrerakoak, Kodigo gehiene-tan, zati orokor edo jenerala izat-en dena dakar. Lehenengoak per-sona eta familia egituratzen ditu. Bigarrenak donazioenak eta suze-sioneak, hau da, ondasunen esku-aldatzeak. Hirugarrenak berriz pro-pietate eskubidea eta obligazio-neak. Behar bada beste batean za-balduko naiz gai bakoitz hauei buruz.

Oraingoan beste ikuspegi bat ematen saiatu nahi nuke eta zera da, deretxoa (legeak) oso-osoan harturik bitan zatitu ohi dela: pu-blikoa edo elkarrearekikoa eta pri-hatua edo pertsona bakarrearekikoa. Gai batzutan oso bereizkuntza gar-bia ez izan arren, gehienetan ar-gitasun handia dakar.

Ri zati hautan ordea publikoak askoz ere garrantzi gehiago du: gero eta gehiago gainera. Zenbat eta elkarte edo estatu aurrera-tuagoa edo sozializatuagoa, orduan eta gehiago; administratibismoaren bitartez hain zuzen.

Bakarrearekiko legetan, deretxo pribatuan alegia, bi zati berez ge-nitzake batez ere: merkantil eta zibil direlakoak.

Zibil delako hontan ordea (mer-kantilean ere bai) zati bat, Kodigo deitzen diren legetan dago. Baina beste zati bat, gero eta handiagoa eta batez ere garrantzitsuena, bes-te lege berezi eta berritan. Espainian esate baterako maiztergo-ari dagokien guztia, hirigintzakoa, lanari buruzkoa eta abar.

Nafarroako "Fuero berria" gutxi gora behera Kodigo baten tokian ifini beharko genuke; Kodigo Zibil batenean alegia.

Orduan, zintzoki aitortu beharra dago gure lege zaharrek deretxo-aren begiramendu orokor batean

gero eta toki gutxiago eta herstua-goia dutela. Hain zuzen utzikondo tokia.

—oOo—

3. Ezin zitekean bestela gerta bizi garen egoeran. 1513garren ur-tean Fernando Katolikoak Nafa-rroa menderatu zuenean, ez zion ordutik erreinu zen hau Gaztelari edo Aragoni erantsi. Alderantziz baizik, makiaveloki (barka anakro-nismoa) eraturako korte batzuek bi urte geroago Nafarroako errege ere ezarri zuten. Eta nahiz eta gero eta askatasun gutxiagoz, Nafarroa-ko korteak biltzen jarraitu egin zu-ten 1828ko urtera arte. Eta horra! urte hortaz geroztik —1828!— gu-re legeak ezin berritu, moldatu, aldatu egin izan dira... ohitura bi-der ez bada.

Lege egiteko indarra bera berriz lehen karlista guduaz ondoren ken-du zitzaigun, 1840garren urtean ("ley fraccionada"). Urte hontan, Nafarroak erreinu izateaz utzi zuten, probintzia bihurtzeko.

Bestalde ordea, joan den men-deko hasieran, Napoleonen guda-riek, iraultza ideiekin batera Ko-digo surria sartu zuten Espainiari Pirineoetatik barrena. Eta mugimen-du honek sortu zituen, lehenda-bizikotz, Espainiari bizi ziren de-reto zibilen arteko borroka eta istiluak; Kodigo zaleek Kodigo bat bakarra nahi bait zuten estatu guz-tirako. Saiaera asko egin zen, Gar-cia-Goyenarena garrantzitsuena de-larik, baina fuero zuten alderdiek beti Castillaren aurka ateratzen zi-ren eta azkenean aterapeide ekle-tiko batetara iritxi zen: alde bate-tik Kodigo Civil delako honen zati batzuek estatu osoan dute lege indarra, adibidez lehen tituloko na-zio arteko deretxoak (orain aldatu berria denak). Beste aldetik berriz fuero duten alderdiek osagarriak egin zizkioten Kodigo honi.

—oOo—

4. "Fuero" hitza ordea, era as-kotara erabili ohi da. Orain arte artikulua hontan deretxo pribatu edo bakarrearekikoan duen zentzu-an erabili dugu. Baina saia gaitezen bereizten.

Historian zehar "fueroak" erre-ge batek bere eskutan erori zen edo zegoen hiri edo alderdi bati ematen zion lege-bilduma osoa zen; nola lege publikoak hala pribatuak. Hau batez ere errekonkistako ga-raietan gertatzen zen: Jacako fue-roa, Tudelako fueroa eta abar. On-dorioa berez hiri edo alderdi hor-takoa zen edozein gizasemek esan zezakean: "Nik Jacako fueroa dut". Gaur egun "Dinamarca naziona-litatea dut" esaten den zentzu ber-dinean.

Azkeneko horren antzera erabil-tzen da gaur ere "procesa" dela-koaren fuero hitza: holako edo ha-lako epaitegiari dagokiola epaite-ta adierazi bidenabar, alegia.

Baina ordea, baina ordea... "Nafarroako fueroak" (lehen Gi-puzkoak eta Bizkaia zituztenen an-terza) ez dira deretxo pribatu, bai-zik publiko. Ez dagozkio bertaz-berta bakarraren behar edo ekin-tzari, elkarte guztienari baizik, Na-farroari.

Bereiz ditzagun orduan "fue-roak" eta "fuero berria" edo nahi bada "Derecho foral" delakoa. Le-henengo "ley fraccionada" dela-koan, eta Diputazione foralak Es-taduari egin dioten erabakietan dago batez ere. Bigarrena berriz orain arte lege zahar batzutan ze-goan (batez ere "Fuero General", "Novísima recopilación", "Cuader-nos de Cortes"...), orain bildu egin dute eta "Fuero berria" izena eza-rri diote.

Gainera "Fueroak" batez ere ad-ministratiboak dira, agintaritzaz ba-ten eginkizuna egituratzen dute. "Fuero berria" edo nahi bada Na-farroako deretxo zibila ordea na-fartarren ekin-tza —banaka hartu-rik— egitaratzen du.

Izen berdintsua baina izanak, na-hiz harremanak eduki, arrunt ez-berdinak. Esate baterako Bizkaia-k gaurko ez dauka Fueroak, baina fueroa edo deretxo forala bai (ba-karrearekikoa alegia, pribatua).

—oOo—

5. "Lege zaharra" esaldia be-rriz, ene ustez, "l'Ancien Régime" esaldiaren itzulpen bat besterik ez da. Integristek liberalen aurka sor-

tu zuten esaldiaren itzulpena, be-raz.

Ene iritziz esaldi honek, hase-ran behinik behin, indar politiko bat zuenez gero deretxo eta es-kubide publiko batzuk, elkarreare-kiko ikuspen oso bat adierazi nahi zuen. Inolaz ere ez zibileko legeak, nahiz ondorioz hauen bereizkuntza ere ekarraz.

Ez naiz toki hontan hasiko inte-grismoa eta abertzetasuna nola "topatu" edo "toparazi" ziren kar-lista gerratean. Aitor dezaket or-dea —hau bai— "lege zaharra" de-lakoak "fueroak" baino indar po-litiko zabalagoa eskatzen duela, esanahi sakonagoa duela... Nafa-rron 1840. urteaz aurretik ondo-ren baino askatasun handiagoa zuen bezala.

Beti ere gaurko, ez fueroak ezta ere lege zaharra ez ditezke izan politika egoki baten helburu edo irudi. Gutxiegi esan nahi dute eta. Ikur edo sinbolo bakarrik dira.

—oOo—

6. Martxoko "Príncipe de Vian-a" aldizkariaren ordea —ai ama!— eta lehen orrialdeko zabalero guz-tian artikulua bat dator: "NAPA-RROA'KO LEGE ZARRAK, AURRE-RA!" Izenpetu gabe, editorial gi-san.

Horra ba. Artikulu edo editorial honek nahasi egiten ditu "lege za-harra", lege zaharrak, Fuero, Fue-roak, Fuero berria eta sekulako nahaspila azaldu bidenabar.

Adibidez: "Auzitegira joanez ge-ro naparra bere legearen bidez epaitua izango da". Esaldi hau hi-ru modutara uler ditek:

1) "Bere legeak" dituen guztiak direla... baina nere ustez ez du hori esan nahiko ingurukoetatik, "bere" hori "Nafarroako"ren ordez jarria dirudi eta. Bestela gainera txorakeria litzake: Dinamarkatarra ere "bere" legez eta frantsesa ere bai eta denak horrela epaituak izat-en bait dira.

2) Baina "bere" hori lege-pro-zesala bezala ulertu behar badugu, orduan gezurra da.

3) Eta lege-sustantiboa bezala ulertu behar badugu ere... gezurra da esaldia, gehienetan ez delako egia!

Eta ez nabil artikulua hontan hu-tsune bila. Goraxeago dio: "Napar bat ditun legen bidez biziko da eta ez bestetan daudenekin". Arraio! Eta portugaldarra ere bai. Baina "bestetan" hitz hori "beste pro-bintzietan" ulertu behar bada (nere ustez hala da), orduan esaldi hau ere gezurra da.

Beste nahaspila ugariaren artean, ken itzazue txapelak, ene irakur-leok, hona zer dion: "Europar na-zio aunitzetako errialdekoak Na-parroa'k daukan eskubideak lortu nahi litzukete. Aunitzek Naparroa'-ren argia eta beharra benetan dau-kate".

Amen. "No coment".

—oOo—

7. Buka dezadan —gehiago sa-konduko dut laister gai hauetako-ren bat— baina hiru aipagune egi-nen ditut:

1) Artikulu hortan bertan ira-kur ditek: "Nafarroak fueroak di-tula entzuten dugunean, gure erruz ez dakigu zer eran nai duan". Bai jauna! egia handia.

2) Horrelako artikulua bat erde-raz argitaratzea lotsa eta farre-garrikeria izanen litzake. Orduan zer? Euskaldun gizagaxoei edozein ziri sartzera zilegi al da? Hemen-tetik eskatzen diot Diputazione Foralari hor dagoen nahasketa zu-zen dezan.

3) Familia askotan izaten da izeba bat umekin ama baino as-koz arretatsuagoa. Baina titia amak besterik ez du ematen. Irufeko euskal girotan bi pertsona mota mugitzen da: "euskaltzale garbia" (nahiz euskeraz ez egin) eta eus-kaldun arrunta. "Garbi" horiek, ene ustez, meharregiak lirake aldizkari-zuzendaritzarako, ikastola-zuzenda-ritzarako, edozein zuzendaritzatara-ko... euskeraz ikasi arte! Eta egia esan, nik izebak asko maite ditut baina titia amak eman zidan.

Nafartar guztiok sinetsi behar genuke Diputazionearen esanetan. Banuen lehen diputadu adiskide bat...

Gorka Trintxerpe

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:
MIREN JONE AZURZA
ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoi-ko Kaputxinoak argitaratue (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).
Donostian: Okendo, 22
Tel. 42 66 66

ARPIDE SARIA:

Barruan	300 pezeta
Korreo batasun- tako errietan	350 pezeta
Atzerrietako bes- te errietan	370 pezeta
Aldez	Aurrez gal- detu

Salmetan (ale
bakoitza) 7 pezeta

Irarkola:
"Gráficas Navasal"
A. Adoain, 1 IRUIÑEA
D. L.: NA. 80-1963

EGUN EGUNEKOA

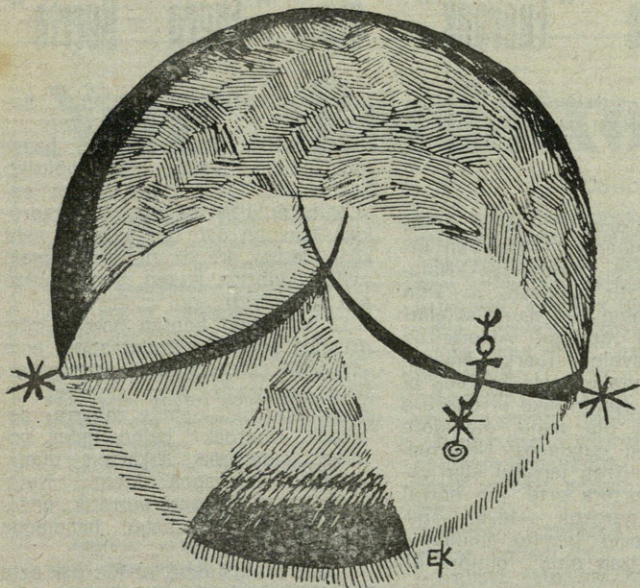
Beste egunean adiskide batekin nintzelarik, Euskal Herriko egoeraz mintzatzerakoan, hala zion nere laguna:

—Ezin ditek ezer egin gi-zona, gure asmoak amets hutsak besterik ez dira.

—Eta zergatik?

—Derrigorrezkoa gizona! Zerbait egiteko langileak be-har dira; aitzitik, Euskal He-rrian denak "espezialistak" dira. Batzuk "linguistikaz", beste batzuk "marxismoz" eta gelditzen direnak "lin-guistika" eta "marxismo"z ari dira.

HARANZABAL

LAUPABOST BERRI

Ekainaren 3an. ohizko Umeen Euskal Jai batez amaiera zaie Eibarren hamairu egunen buruan eratu diren saioei. Aurtengo Umeen Euskal Jai hau zortzigarrena da eta bertan bilduko dira ipar nahi hego aldeko milaka dantzari eta txistulari.

Bezperan, ekainaren 2an., jaialdi bat eratuko da Astelena Pelotalekuan, Zubietako Zantantzarra, Benito Lertxundi, Mikel Laboa, Jose Mari Zabala, Xabier Lete, Pantxo eta Pello, eta Arze anaiek osaturiko dantza, kanta eta txalaparta ihar-dunaldi batez.

● Ekainaren 12tik. 21era. arteko hamar egunen buruan iraunen duen programa nahiko jori batez, omenaldi bat eskainiko zaio Jose Migel Barandiarani bera jaioa den Atauen bertan. Denetarik izanen omen da, hitzaldiak, bertso-lariak, kantariak, liburu azoka, dantzari eta txistulari jaialdiak etab. etab. Horrez gainera, Euskal Arte Erakusketa bat era izanen da, eta ez nolanahikoa, Tolosako Euskal Kultur Hamabostaldian egon den berbera eramana izanen bait da Ataunera.

Joan zen larunbatean, maiatzaren 19an., Tolosan ginen Arte Erakusketa hori ikusten, eta jendea oso pozik zen Jose Migeli egin behar zaion omenaldi hau dela eta. Denok aho batez aitortzen zuten gure Atauneko mutikoak inork ez bezala merezi zuela omenaldi hori, bere gizentasun eta gizatasunagatik batipat. Juan Luis Goenaga pintore donostiar gaztearekin ere mintzatu ginen horretaz, eta benetan ilusioz beterik zen Ataunera joateko.

● Maiatzaren 31ra. arte iraunen du Iruñean Txillidaren erakusketa. Gero, berriz, erakusketa berberori Lizarra (Estella) eta Zangoitzera eramana izanen omen da.

● Itxura denez, bestelako aldaketarik ez bada behintzat, abuztuaren 28tik. irailaren 8ra. Donibane Lohitzunen erakusketan omen da Iparraldeko Uda Unibertsitatea. Ikasaldikoz "Ikas" elkarteak eraturik izanen dira, eta beste zenbait hizlarien artean Luis Mitxelena, Alfonso Irigoien, Jose Migel Barandiaran eta Aita Villasante Euskaltzainburua mintzatuko dira. Gaiak, berriz, literatura, hizkuntzalaritza, kondaira, ekonomia, antropologia, pedagogia, zientziak etab.

● Irailean ere, Donibaneko Uda Unibertsitatea amaitu bezain laster, Euskara Idatzien Batasunari buruzko zenbait ihardunaldi eratuko da Eibarren, Aita Villasante, Koldo Mitxelena eta Joseba Intxausti jaunak bertan izanen direlarik.

● Tolosako I Antzerki Lehiaketa ez da oraindik erabaki. Epai mahaiak hiru talde aukeratu ditu, nork bere antzerki lana aurrez dezan, Gasteizko "La Farandula". Oiarzungo "Intxitxu" eta Iruñeko "Anaitasuna". Aurkezpenak ekainaren 5, 6 eta 7an. izanen dira.

LEHEN TOLOSA SARIA

Esan bezala, maiatzaren 19an. Tolosan ginen, egun hartan erabakitzen bait zen afari batez 1973 Lehen Tolosa Literatur Saria, sariaz gainera afaria bera ere txantxetako atxakia ez zelarik. Ondo hartu ginduzten "Urduña Txiki" elkarteak, eta adiskidetasunean bildu ginen hogeitaka lagun, Lizardi Kultur Elkarteak Hondarribal langile amorratuaren ardurapean. Han ziren ere, nola ez, aurrez epai-mahaikotzat izendaturik ziren Emeterio Zaldibia, Joseba Intxausti eta Andu Lertxundi.

Garai onez, mahaiburukorik gazteena zen Andu Lertxundik Sariaren azken erabakia jakinarazi zigun, hona hemen hitzez hitz:

1973-ko Tolosako Saria emateko izendatua izan den mahain-burua Tolosako Urduña Txiki Elkartearen Biltokian batu da, Sariaren azken erabakia hartzeko.

Sariketara heldu diren lanak aztertu ondoren, erabaki hau hartu dute mahainburukoek, aho batez:

1. 1973-ko Tolosa Saria emangabe uzten da aurtengoz, ezarritako baldintzak bete ez direlako batipat.

2. Mahainburukoek erregu bat egiten diete Sariketa honen antolatzaileei: emandako 10garren arauari dagokionez, ahal den neurrian oraingo Sari horiek beste batetarako gorde daitezela, alegia.

3. Eta, horrezaz gain, ikas-libururen Sariketa honetarako beste dei bat egin dadila lehenbaitlehen gure Ikastolak dituen beharkizun gordinak bete daitezela.

Hau da 1973-ko. Tolosa Saria-ren mahainburukoek hartu duten erabakia. Tolosan, 1973-ko maiatzaren 19-an.

Emeterio Zaldibia. Joseba Intxausti. Andu Lertxundi.

Beraz, aurtengoz Tolosa Saria emangabe gelditzen da, eta lehen sarirako gerturik ziren 40.000,— ptak. hurrengo Sarirako gordeko dira, beste horrenbeste ezarritik. Beraz, 80.000,— ptako. Saria ez da, ez, bada ezpadako saria. Ikastoletarako liburuak prestatzen ari direnak edota presta ditzaketenak has daitezela lanean, Ikastola beren lanen zain bait dugu, eta Tolosako Lizardi Kultur Elkartea, berriz, laurogei mila peseta hoiekin "zer egin ez dakielarik".

LUIS ORMAETXEA

Maiatzaren 15a. Goizeko 8'30ak. baino ez dira. Telefono hotsa lantegian barrena. Nor ote? Juan San Martín da. Zer nahi ote dik Juanitok honen goizoa...

—Egunon, ba ahal dakik nor hil den?

—Hil? Ez, ez...

—Luis Ormaetxea.

—Koldo? Noiz?

—Bart.

Nik ez dakit nola arraio jakitzen dituen Juanitok hone-lako berriak, zeren, hauxe marka!, Koldo ene lengusoa zen, edota, hobeto esan, ene lengusina batez ezkondua, eta gainera, Argentinan hila!

Bai, albiste txarrek onek baino abiada azkarragoa izan ohi dute. Honako honek behintzat laster asko iragan du itsaso zabala. Maiatzaren 13an. eman omen zion ondoreak, eta bihamamunean joan zitzaizun behin betiko.

Luis Ormaetxea Eibarren jaioa genuen 1900 urtean, eta bere jaioterriko eta Euskal Herri oroko kezka eta ardurak gazterik bereganatu zituen. Teknika ikasketak egin zituen, eta Eibarko industriagintzan hainbeste zer ikusi izan duen Armeria Eskolako zuzendari-ordezko izan zen. Azken gerratean, berriz, halako abertzaletasun bortitza batek eraginik, gudarien komandante izan zen. Ondoren, hanka egin behar izan zuen, Irlandan egon zen leheniketa Argentinan gero, eta Buenos Aires-en (Casteal-en) bizi izan zen azken hogeita hamar urteotan.

Idazle bezala, "Isasi" izengoitiz baliatu izan zen, eta bere lanak "Tierra Vasca", "Euzko Deya", "Eibar", "Anaitasuna" eta "Zeruko Argia" aldizkarietan argitaratu eman zituen. Oker ez banago, oraindik ez da hilabete askorik ZERUKO ARGIA honetan Argentinako berriak eman zizkigula.

Haren euskalduntasunak ez zuen akaburik. Hemengo berriak eta aldizkariak poz-atseginez irakurri ohi zituen, eta Euskal Herriatik urrutik bizi beharrek ez zuen haren etxean barrena ama-hizkuntzarik bazterarazi. Izan ere, diogun haren ohorez eta gure lotsaz, Argentinan jaiotako haren seme-alabak hogeitaka urterekin lehen aldiz Euskal Herria etorri zirenean, ez zutela Eibarren beren sasoiko senideen artean ia norekin euskaraz hitzegin izan.

Hamalaren bat urte nuen nik ene lengusoa ezagutu nuen. Hendaiara eraman ninduten, berak ez bait zuen sasoi hartan Hego aldera etortzeko baimenik. Ez naiz sekula ahaztuko nola atera ninduen etxetik, eta Hendai inguruko gailur batetik Bidasoa hibaia erakutsi zidan, bai eta hogeit urteren buruan ikusi gabe zuen Hego Euskal Herria ere... hemen aipatuko ez ditudan burutapenak esanez.

Geroztik, urteak joan eta urteak etorri, nitaz kezkatzen hasia zen, ene idazlan kozkorretan ez bait zituen beti nigandik espero zituenak irakurtzen. Eta are gehiago kezkatu, bi urtetarik behin Euskal Herria etortzen zen bakoitzean Bilbao inguruan baten batek (ero konkretu batek, alegia) burua berotzen zionez gero, nahiz eta gero, elkarrekin hitzegin ondoren, berriz ere erabat lasaitu.

Joan zen udazkenean agurtu nuen azken aldiz Koldo, eta aipamen bat ere egin nion ZENBAT GARA sail honetan. Nork esan orduan ez genuela gehiago elkar ikusiko? Gure doluminak Maritxu emazteari, bai eta Miren, Arrate, Gorka eta Begoña seme-alabei ere.

Agur, ba, Koldo. Egun handirarte. Martin Fierro-ren lur emankorrak ez ahal du euskal hazirik ernaritutako?

HAURGINTZA MINETAN

Hona 1972 Txomin Agirre Saria irabazi nuen nobela, Mikel Zarateren lehena, Tolosako Hamabostaldian ikus ahal ez genuena, ETORen 21.garrena edota... lehena.

Irrikaz ginen noiz aterako zen, aspalditxo bai bait genekien ateratzeko zela. Baina, nonbait, istiluak istilu, atzeratu egin zaigu apur bat. Ez dio axolarik, ez bait gara horregatik samurtuko, izan ere, goiz nahiz beranduz, irrikaz espero genuen eta irrikaz ere irakurri, irakurri ezekiz... irentsi.

Egia esan, nobela-nobela bat espero genuen, eta hara non nobela euskaldun bat agertu zaigun. Honen "euskalduna" eze, euskal-irakurle behar bait du irakurleak izan harian haren jarrai ahal izateko; eta, segurutik, inoiz beste hizkuntza batetara itzuliko balitz, erabat ulergaitz gertatuko lizateke zenbait pasartetan.

Nobela bat baino, kronika bat da. Ekidazu deritzan herri-rik batatoko kronika, Olazaharko familiaren kronika. Kronika luze eta aski hedatua, mutur gabeko hari askorekin, baina hari orok korapilo bat bakarra osatzen duelarik.

Dena den, nobela noski, mozorrodun nobela, edota 139 orrialdean adiarazten denez: "logikagabetasuna logikaz sortua eta idatzia... mozorroak, irudiak, sinboloak irakurtzen dakienarentzat, mozoroen barruan nor edo zer dagoen ikusten ahalagintzen duenarentzat, ulertaraza izango dela uste diat".

Izan ere, nobela guztia mozorroz josirik dago, giltzez bete, irakurlearen arauera atek ireki edo itxi ditzaketen giltzez bete. Halaber, esan-nahi izkuturik ugari da nobelaren mamian barrena, Euskal Herriaren egungo egoerari dagokion esan-nahi asko, 109garren orrialdean euskal aldizkarien "izkutuko" aipamenak bezalaxe. Horregatik genion bat, hasieran, euskal-irakurle behar duela izan liburu hau esku artean hartzen duenak.

Nobela atsegina eta irakurterraza, bestalde, egileari nabari zaio bizkaitar jatorria, eta agian guretzat —enetzat— erraztasun darian arrazoi berberau zail gerta dakioke beste zenbaiti. Hala ere, guk ez jakin, baina, ez eta uste ere.

Liburua azkenik, ETORen 21.garrena bezala agertzen zaigu, aurreko 20 aleak bereak balira bezala. Eta, oker ez bagaude, izna baino ez du ETORek berea, dendaren batetan erosi beharko bait lituzke ale guztiak —KIMU Saila tartean delarik— harpideudnen batek eskatuko balizkio. Honetan dago, bear bada, izena eta izanaren alde.

Amaitzeko, eb dakigu, ez, nor atera den irabazten ETOR/GERO hauzi horrekin, ez eta dagoeneko merezi ote zuen ere, are gutiago liburu hau irakurritz gero. Irabazlerik ez bada, saltzailerik ote den beldur gara, ordea, Mikel Zarateri galdetu behar, agian. Panagarri...

IPAR HAIZEA... HAIZE FRESKOA

Ekainaren 11-an., mendekoste bihamamunean, Donibane Lohitzunen eratuko da "Dantzari Eguna". Iaz zortzirehun inguru dantzari bildu zen Getarian (Lapurdi) honelako egunez, eta aurtan ez da, antza, gutiagorik izanen Donibanen.

Aurtan gainera, Baxenabarreko folklorea goratu nahi delarik, Baxenabarreko "kabalkada" ere bertan izanen da, bere ohizko "makilari", "zanpur", "zaldizko" eta gainontzekoekin.

● Abuztuaren 6tik. 13ra. eratzeiko dira Boudonne-n Ipar Euskal Herriko 1973 Uda Ikastaldia. Bi sail izanen dira: euskaraz ez dakitenentzat, eta euskaraz dakitelarik goragoko mailak urratu nahi dituztenentzat. Ikastaroaren prezioa 600 Fr. edo 7.200,— pta. izanen da.

Iaz berrogeiren bat gaztek hartu zuen parte. Aurtan ez dute antolatzaileek gutiagorik espero, ez eta hurrik eman ere. Ea ba! Inork nahi balu izena eman edota xehetasun gehiago jakin, idaz beza zuzenbide honetara: Alfabetatzeko Batzordea, 32, rue Bourgneuf. 64100 - Baiona.

● Bortoleko Agur aldizkariak aditza eman digunez, datorren udazkenean ikastola bat irekiko omen da Bordelen bertan, urrian edo, ikastaroa hasi egunetan.

Ikastola hau bi urtetatik sei urtetarainoko haurrentzat moldatua izanen da. Euskaldun asko da Bordelen hala beharrez, baina ez dute, ordea, euskal zentzurik galdu, behar duen legez. Gure zorianak, ba, Bortoleko euskaldunei.

● Parisen ere nahi da Ikastola bat muntatu, eta asmo honetan ari dira Euskal Etxe elkarteak arduradunak. Lehen-dabizi, ezertan hasi aurretik, inkesta bat egin nahi izan da Pariseko euskaldunen artean, zenbat haur dagoen, zenbatek euskaraz dakien etxean zer hizkuntzatan mintzo ohi den, etab. etab.

● Euskal Etxearen babespean ere bad aantzerki talde bat. Gazte kezkatu multzo batek osatzen du, nonbait, eta antzerki soiletan ezezik, beste zenbait arazotan ere nahi luke ihardun. Hona hemen Euskal Etxeko antzerki talde horrek zabaldu duen lerroka: "Ez gira artixtak, bainan nahi izan dugu herriko buruhausten gainean pentsaketa batzu egin arazi. Zertara etorri zirezte Parisera? Eta Parisen zer ari zirezte? Gauza horiek nahi baldin badituzte barnago ikusi, zatozte Euskal Etxera astelehen eta ostiralean, arratseko 9tan".

● Sail honetan garai onez esan bezala, martxoaren 31an. Zuberoako dantzei buruzko saio bat eratu zen Parisen. Biltzar hartan "Kantore Berri" deritzan disko berri bat aurkeztu zen, Pariseko zuberotar talde batek burutua, hala nola, Laraki, Tx. Etxart, Latxikana, N. Etxart eta Manex Etxegoien gazteek egin.

● Bainako "Ikas" deritzan elkarteak eratua du aurtan ere haur idazlehiaketa bat, Ipar Euskal Herriko ikastoletako haur guztiek parte har ahal dezaten. Aurtengo idazlehiaketa honetako gaia Itsasoa izanen da.

● Aita Riezu kaputxinoa Nafarroako euskal kanten —hitz eta musika— bilduma bat prestatzen ari omen da. Baxenabarre ere ez du inolaz ere baztertu Nafarroa guztiko bilduma horretan, eta dagoeneko bilduak omen ditu Baigorri, Garazi nahiz Amikutzeko kanta zaharrak.

● Picasso hil da, edo hobeto esan, joan egin da, ez bait da hil, ez eta hilgo. Horra hor non joan zaigun egundainoko emaitza utzirik. Bere kuadrorik ezagunenetarikoa, ere gehiago euskaldunentzat, "Gernika" izenekoa dugu, batere duda izpirik gabe.

"Gernika" Espainiako historiari erabat atxikia dugu, Goyaren "Maiatzaren 2ko fusilamenduak" eta Velazquez-en "Lantzak" edo "Breda-ren etsipena" atxikirik dauden bezalaxe. Honegatik eta best zenbait arrazoiengatik ere, betidanik nahi izan da "Gernika" kuadro hori Espainiaratu. Baina, nonbait, Pariseko "Louvre" Museoa aukerakoago ote Picassoren beraren ustetan?

Orain jakin dugunez, berriz, ba omen daiteke kuadro famatu hori Euskal Herriko museoren batetara ekartzea. Baionako museo horretarako propio aipatzen delarik.

Europako langileria

LANGILE ESKABIDEAK ABERASTU

Frantziako sindikato nagusienetakoa den C. F. D. T. izeneko erakundeak kezkatu dabil Pirineoz goitik sortzen ari den langile egoera berriaz. Teknika eta zientziare bidez egosten eta eraberritzen ari den produzioaren zabalte ikaragarriak ondoren haundiak dakartzki gaurko langile pen-tsamoldeetan eta bere egoera sozialean.

Goi mailako espezialistak ugaritzen doazte langileen artean. Ekono-miaren hirugarren saila zabaltzen eta beste bier garrantzia kentzen doa. Lantegiak, egiten diren inbentario garestiak bide direla, geroz eta gutxiago gelditurik egongo dira eta langile emigratuak eginkizun berezi bat be-tetzen ari dira.

Gertakizun hauen aurrean, lehen bezala jarraitzerik ez dagoela ondo asko ohartu da C. F. D. T. sindikatoa eta sail berriak bere borrokarako aurkeztera ausartu da. Hemen zehar agetuko dira hoiako zenbait.

MARJINATUTAKOEN ARAZOA

Sindikatoak garai batetako langile aurreratuenei zor die bere sortzea. Industrietako gizon haiek erantzunkizun berezia zuten garai hartan eta beharrezkoa zaien gaurko egoerari buru egitea. Gaur egun ezinbestekoa da menpekotasuna eta eraturik dagoen lanaren mina jasaiten duen lan-gile jorndun oro sindikatoak daramazkete egituretan eta borroketan sar-tzea. Emakumezkoak, emigratuak eta jubilatuak bere tokia eskatzen du langileriarean mugimenduan.

Alderdi honetan gogor ekin behar zaio emakume gizonezkoen artean jorndun eta profesioari buruz dauden ezberdintasunak baztertzearren. Emi-gratuak ez dute aurrerazoz maila merkeago batetan ibili beharko eta erretiratuak jorndunak produzioan dabilzenen minimoa, gutxienez, kobra behar luke.

Eskabide hauen aldeko borroka ekarri behar ditu gizon bakoitzaren eta guziren arteko bidezko aberatsago bat eta menpekotasunik gabeko harreman ugariaren haunditzea. Kapitalak eratutako eredu kulturala indarrari esker irauten dagoelarik, bere nagusitasuna desegin behar da.

ERABAKI ERAKETAREN IRAULTZA

Lantegietan bezala, nonahi aurki ditzazkegu aginte jerarkikoaren on-doren gaiztoak. Eskolan bezala etxean edo soldauzkan eta gizartearen zoko denetan jerarkia nagusi dugu. Lehen, jaikoaren izenean agintzen zuten erregeak. Horain, dituzten izenean agintzen da eta zenbait tokie-tan Alderdiarenean edo talde teknokratikoenean.

Aginte mailetan dagoen zoko bakoitzean jorndunak oinarritzen dira. Jerarkiak zaintzen ditu sortze eta bete lanaren arteko ezberdinta-suna eta bereizketak. Agintaritzaren eskutik eratzen da lantegia eta lan-gile bakoitzaren tokia eta kualifikazioa.

Goikoen eta behekoen artean dauden jorndun ezberdintasun ikaraga-riak gutxierazteko borroka egin beharra dago. Bide horretan eratutako lan erakundeak zabaldu jarri bear da etsi gabe.

Langile borroka esker hainbat gazte goi mailako ikastetxeen atean iragan ditzazkeelarik, etor daitekean edozein selezio bideari uko egin beharra dago. Borroka honek gizarteko lanaren eraketa berria eskatzen du zabalduz gabe.

Jerarki mailaren aurka doazte gizona eta teknikaren aurrera berak. Hala ere ez da aski historiaren hildotik jarraitzea, kapitalaren sentzua hortaz jabetu bait da ere.

HAZIKUNDEAREN AUKERA

Jorndun altxatze eskabideet agelditzen dena, kapitalismoa beraren beritze eta zabalteari lagun dezaike. Bizi mailatik bizimodura dagoen alderdia ez da txantxetako eta hortantxe dago kakoa.

Rentableak diren sailak bakarrik indartzen badira aste bukaeratako herriska berriak sortzen hasi beharko dugu eta bizimoduaren zatirik haundienetan usteldutako bazterretan bizitzen jarraitu beharko dugu.

Jorndun txikiak haundiak baino azkarrago igo ditezten, guzientzat beharrezkoagoak diren eraiketak norberaren bain o garrantzi haundiago har ditzaten, fiskalitate egokiago bat ezarri dadin, kultura eta osasun alde-tik lantokiak ugaritu ditezten eta bazterrek garbiagoak egon ditezten gogor egin beharko da. Hiriak herritar langileentzat izan behar dute.

Europako mailan langile eta erakunden artean geroz eta indar haun-diago hartzen ari diren autojestioa, cojestioa, langile kontrola eta indus-tri demokrazia bezelako hitzak errealitate bat hartzen joan behar dute. Honek adierazten dute ezarri den lana egiteko era eta bizimoduaren aur-ka joera.

Hori dena ordea ez dago lortzerik lantegietan biltzeko eta jarduteko eskubidea ez dagoenean. Lantegietan lortu behar dira hitza hartzeko eskubidea, biltzeko eskubidea. Eskubide hauek langile guztiak lortu behar dituztenak dira eta ez soilik delegaduen batzordeak edo sindikatoen or-dezkariek. Ekintzarako datozten goiko aginduak baseko borrokan elduta-sunaren neurrian behetik eratutako proposamenei bidea egin behardie.

Bakoitzaren aportazioari begiratu beharra dago eguneroko bizmodua den artean libreago gerta dadin. Bestela oso zaila izango da guztien ekintzaren bidez norberaren askatasun mailara irixtea.

Bidea luzea dela eta langile asko dagoela borroka honetan sartzeko esanaz bukatzen du bere jarduna C. F. D. T. ko idazkari nagusiak.

D. IZA

Munduan Zehar

Afrikaren EGOERA GORRIA: LEGORTEA, GOSATEA...

Afrikar gertatzen ari dena, benetan, beldurga-rria da. Miloika pertsona, Sartalde partean batez ere, il zorian arkitzen da. Legorte ikaragarri bat dela eta jendea goserik iltzeko arriskuan bizi da. (Egoera ori bizitzatzen jo baleike, behintzat).

Irurorgeri urtez gero ez omen da orrelako legor-terik ezagutu. Eskualde askotan, legorte onak bi urte pasa diardu. Gure inguru autan, pare edo iru bat ilabetetan euririk egiten ez badu, legorte itza be-rehala aipatzen dugu. Zer esan beraz, Afrikako zen-bait lurraldeetako egualdiaz?

Egoera oni kopeta erakusteko, munduan zehar, zerbait egiten ari dela ezin daiteke ukatu. Europa Elkarteko bederatzi estadiak beren laguntza agindu dute aste onetan bertan. F.A.O. erakundeak ahale-ginean ari da jendea esnatzen eta arzo onetaz ar-duratzen. Bihotz oneko beste zenbait erakunde ere ekin die lanari. Alaz ere, laguntza, gaurko ez da nahikoa eta gutxiagorik ere.

Laguntza ori azkarrago egin behar da; ugariagoa izan behar du eta obeto eraturik izan behar luke. Uda joaneta gero presa egiten astea alferrikakoa dela denok ondo dakigu. Emen ere, orrelako zerbait gertatzeko arriskua dago. Afrikako buruzagiak dira, gainera, puntu onetan erru dun. Igazko udazkenez gero ederki zekiten zer gerta zitekeen. Baina, orratx, ez zuten ezer adierazi. Orain artetxe ixilik egon dira. Orain, erioan, denak orruaz asi dira laguntza eske.

Laguntza bera ere behar bezala eratzen ez du erraza izan behar. Laister eguraldi txarrak izango omen dira. Bide asko itxi egingo omen da. Laguntza uri txikietara irixten nahiko lan izango da. Lurralde orietako egoera, zinez, latza da. Bestalde, erakunde bakoitzak, estadi bakoitzak bere kabuz, berak ba-karrik laguntza eman nahi du. Bakoitza bere alde-tik dabil. Erakunde baten babesean laguntza guziaz elkartuko balira askoz obe izango litzake baina...

Dena den, egoera garrantz onen aurrean zenbait galdera datorrik burura, bat bakarrik egitea aski izango da ordea: laguntzaren arazoa alde batetara utzirik, egoeraren kulpak legortek bakarrik al ditu? Ez, eguraldiari ezin daiteke erru guziaz erants. Lu-ralde orietako gizarte egituretan bada errurik eta andirrik gainera. Nekazaritza ez da behin ere behar bezala tajutua izan. Kolonialismo garaian momen-

Agades-ko inguruan ere putzuak utsak daude, abereak akabatu egin dira. Irurorgeri urtez gero ez omen da orrelako legortetik ezagutu. Ahal bezala iraun egin behar, zatarrezko txabola auetan.

tuko edo uneko dirua bakarrik ajola zitzaizen inpe-rialistei. Lurra ez zen behar bezala landua. Lurra eman dezan lurralde eman egin behar zai. Lurra zaindu egin behar da. Orrelakorik ez da egin.

Legortea ez ezik ugoldeak ere andiak izaten dira. Ur ori zergatik ez da biltzen?

Ura bildu eta gordeaz gero zabaldu daiteke. Egin diran pantanoak tiki tikiak dira. Ondorenak gero jasan behar. Afrikako buruzagiei, nonbait best ajola zaien erriaren ona. Gizarte egitura jator batzuk sortu beharrean, erriaren onari begiratu beharrean, ba-koitzak bere sakelari begiratzen dio.

J. E.

CHILE: Gudu baten arriskua

Allenderen lehendakaritza une larrian arkitzen da. Izan ere, era-soa gogorra da. Duela bi ilabeteko auteskudeetan, eskuiko alderdiek ez zuten lortu nahi zutena eta gu-tiagorik ere. Maioria gorde arren eskuak ez zuen irutatik bi atera. Allende ezin zitekeen beraz lehen-dakaritza bota. 1976 urte arte Allende lehendakaritza jarrai ze-zakeen. Legeak agintzen dituen bi-deetatik eskuak ez ezer egitekorik.

Garbi dago. Beste bide bati ekin dio. Ahal duen leku gehiene-tan lana geldierazten edo huelgak sortzen ari da eskuia. Igaz, udaz-kenean transportistak gelditu zi-ren, orain kobre edo okain minak gelditzen asi dira. Kobreako edo okainak ikaragarriko garrantzia da-duka, orratx, Chilerentzat. %-eko 80 dibisa kobreako edo okainaren bi-dez datorriko Chiler. Huelgak di-relata iturri ori ixten bada ondo-renak gogorrek izango dira.

Chilen, soladatarik andienak okain minetako langileek jasotzen dituzte. Alabaina, iru aste bada-ramazkete lanik egin gabe zenbait minetan. Nolaz, ordea? Langileak baino gehiago mugitu direnak ofi-

zinistak, administratiboak eta tekni-koak izan dira. Langile xehe askok berriro ere lanari ekin dio. Baina bost bat mila tekniko eta abar nahikoa da ordea minen martxa aila izateko.

Eskuiko aldiriek gogotsu go-ratzen dituzte lan gelditze oriek. Izan ere, soldata arazoa baino po-litika arazoa gehiago da. Teknikoen artean eskuiko aldiriek arrera obeagoa dute ezkerrekoek baino. Aitzaki bat eta bestez baliatuz es-kuiko aldiriek xaxatu dituzte. Egoera kaskazteko komeni zai o es-kuari. Allenderen politika desego-kia dela adierazi nahi du.

Gauza jakina da orrelako unetan edozer gauzari eltzen zaiola. Allen-deren etorkizuna iluna da. Chile-tarren artean gudua sortzea ez litzake arriztekoa izango. Orreta-rako jendea prestatzen ari da. Fa-zismoaren arriskua andia da.

«Patria y Libertad» deritzan mu-gimenduak onela zion bere izpa-rringian. «Demokrata kristauak, behin behingoz esan zazute garbi, zer nahi duzuten. Gobernuaren alde ala aurka zarete? Allende guber-

nua jarraituko du ala utzi behar-ko du. Ori da arazo bakarra. Ez zaitezte irtenbide berrietan nahas-». Garbi garbi dago talde fazista onen nahia zer den. Gudua sortzea bost ajola zaien. Nahiago dute, gainera.

Kristau demokratik zabaldu ba-tetan arkitzen dira. Bide orri, orain-goz ez dute onartzen. Legearen bidez, Allende ekonomia arloan izan ditzazken aginpideak kendu nahi dizkie. Orretarako proposa-men bat egin dute. Proposamen ori aurrera ateratzeko Parlamentu-ko irutari bi autarki behar omen da Allenderen uestez. Kristau de-mokraten, uestez berriz maioria lor-tzea aski da. Demokrata kristauak irabazten badute, Allenderen lehen-dakaritza utsean geldituko litzake. Bere jokabide guzia, izan ere, eko-nomiako egiturak aldatzen ahale-gintzea izan da. Zituen eskubideak kentzen baldin badizkie, zer egin behar du Allende? Onak ere, ez al du arazoa erabakitzeko borro-kara joko? Berak, ezetz esaten du. Egoera gehiago gogortzen bada, zer egingo du?

J. E.

BREJNEV - BRANDT

Europaren ahulezia

Brejnev Bonn aldera etorri da. Brandt eta berak izango dituzten elkar izketak baliagarriak izango direla ukatzerik ez dago. Rusiako buruzagia sartaldeko Alemanira etortzea, duela bi urte inork pen-tsatzen ez zuen gauza gaur egia bihurturik ikusten da. Poliki po-liko gauzak beste itxura bat ar-tzen ari dira aldatzen ari ez ba-dira behintzat.

Ekonomia mailan garrantziak elkar izketak izango dituzte. Gaur egun, estadi kapitalisten artean ezda besterik ekonomia saillean Alemania baino tratu ertsiagorik duenik Rusiarekin. Arreman oriek geroz eta zabalagoak izango direla bide da. Brejnev egoteko da Ale-maniako nagusi jendearekin. Ale-maniako teknika eta kapitala Ru-siari oso ondo dotozkie. Laguntza ori beldurrik gabe onartzen du. Izan ere, gauza arrigarria ari da gertatzen. Sozialista izeneko esta-

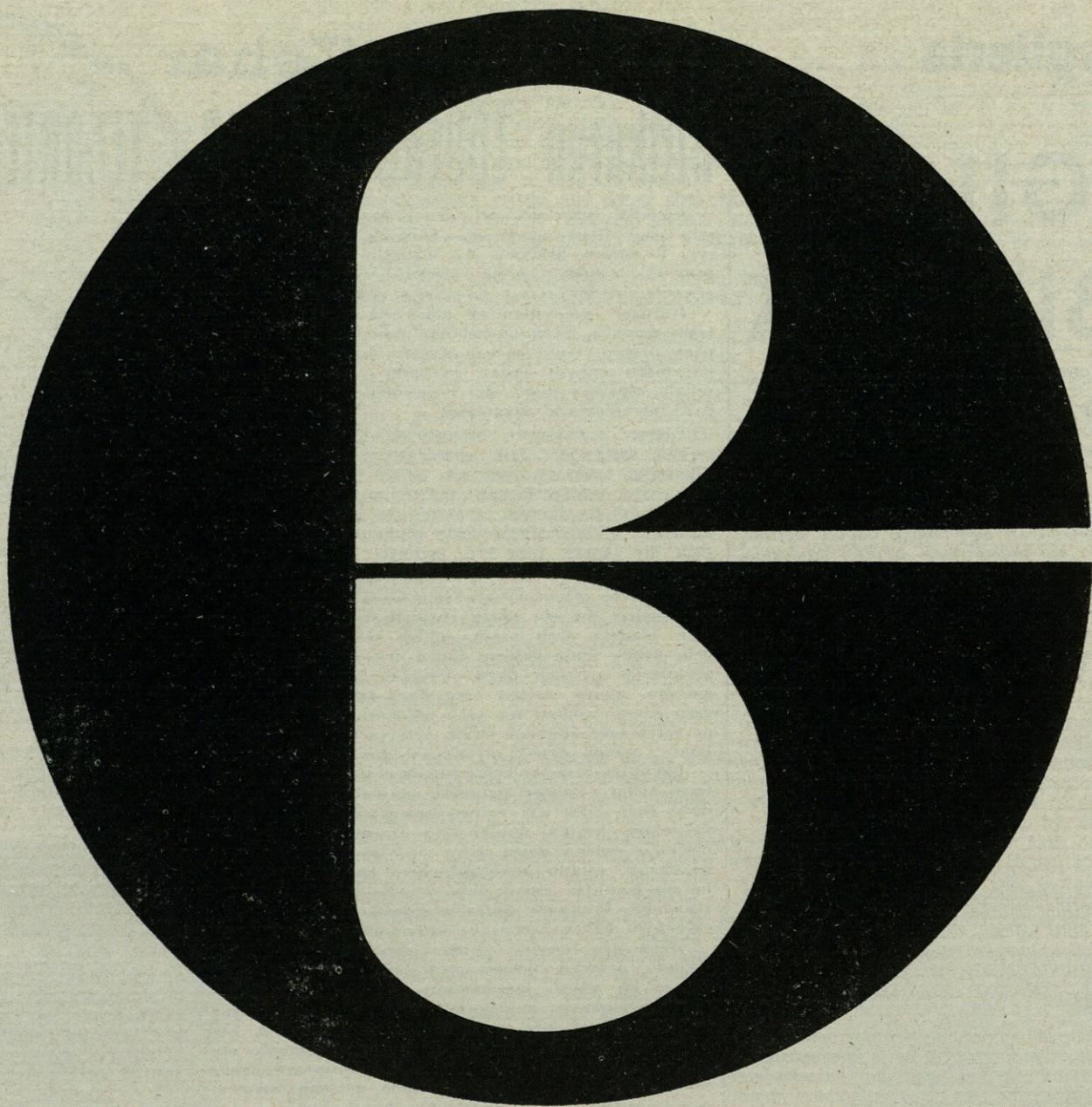
duetan geroz eta kapitalista dirua ugariago ari da sartzen. Zer esan nahi du onak? Sozialista izeneko estadiak ez direla ain sozialista ala taktikaz bakarrik egiten dute-la? Ez al da laguntza ori eska-tzea beren ahultasunaren aitormen bat ere? Areago oraindik, Sozia-lista izeneko buruzagiek beren es-tadietako ateak kapitalista diru-ari erekiak ez al diote bidenabar kapitalismoari irten bide bat es-keintzen? Ez al dira sozialistak be-rak kapitalismoari iraun erazten laguntzen ari?

Galdera asko etortzen da buru-ra. Erantzunak urriagoak dira. Ba-patean ezin daiteke behintzat eran-tzun. Dena den, galdera oriek egin beharrezkoak ziren. Nere buruari orrelako amaika galdera egiten dizkiot. Ez dugu, izan ere, gizara-jo bezala jokatu behar.

Diplomazia mailan ere garran-tziko elkar izketak izango dira.

Europari buruz asko mintzatuko di-ra. Brejnevek iadanik gudaroste arazoa aipatu izan du. Bere asmoa Ipar Amerikak Europan dituen in-darrak etxeratu nahi ditu. Orretan ari da jo eta ke. Brandten postura zer nolakoa den jakitea beharrez-koa zai. Brandt, ain zuzen, Ipar Amerikan izan berria da. Brandt postura, beraz, Ipar Amerikan posturaren adierazle izango da. Eta ori jakitea Brejnevi komeni zai. Izan ere, udazkenean, Ipar Ame-rikara joan behar du. Aruntza joan baino lehen arazoaren berri ondo jakinaz egon behar du. Azkenean Ipar Amerika azaltzen da. Euro-pako estadiak, berriz, bien tarteko dira. Onak ez du esan nahi, Euro-pako estadiak nortasunik gabe-koak direnik. Bakarrik, azkenean, oraingoz arazoa bi andi-mandi oriek erabakitzen dutela.

J. ELUSTONDO

BERTAN ETA ESKURA GAITUZU

ZURE ZERBITZURAKO LANEAN ARI
GERALAKO

OFIZINA BERRIAK NON NAI ZABALTZEN ARI
GERALAKO

GURE OFIZINETAN EGIAZKO LABUN BAT
AURKITUKO DUZULAKO

ZURE KEZKA ETA ARAZOAK GURE GAIN
ARTZEKO PREST GAUZKAZULAKO

ONA EMEN ZURETZAT ZABALDU BERRIAK
DITUGUN OFIZINAK:

ERMUAN

DURANGON

REKALDEBERRIN

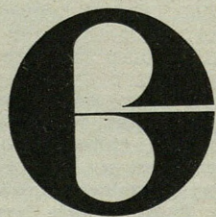
ALGORTAN

HERRERAN

AMARAN

EGIAN (Ekainaren 16an zabalduko da).

IKUS DEZAKEZUNEZ

Banco Guipuzcoano

GERTUAN DAUKAZU

ZURE ZERBITZURAKO

PRES TETA GOGOTSU

LIBURUAK

GATU BELTZA

Ezaguna da Txomin Peillen idazle bezala. «Gernika», «Euzko Gogoa», «Egan», «Jakín», «Igela» eta «Eusko Folklore»-n idatzi izan du. Badu lehendik ere Gazez ibiltzen dana deritzan nobela bat.

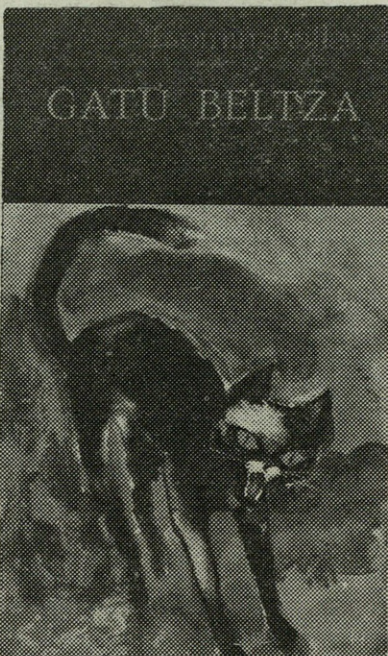
GEROn argitaratu digu oraingoa: GATU BELTZA. Ari da GERO lehen-go urtearen azken liburuan agindutako liburu zerrenda poliki poliki ateratzen, atzerapenak atzerapen.

Javier de Villa-ren azala du Txomin Peillen-en liburu honek. Eta Basauri jaunak erraztu digu Parisen jaio zen xuberotar honen hizkera. Badu atzean hiztegi egoki bat ere irakurleak hitz ez ezagunak ikusi ditzan.

Xuberotar bati dagozkion hitzak ezarri dizkiote liburuari atzekaldean: «Jon Mirande hil bazaigu ere, ez zaigu hilobiratu. Gertatu dena, haizea zuhaitzen adarretan etzan dela. Ilargia eguzkitu dela. Gatua beztu, beztu, beztu, bi begi beltz bilakatu zaigula TXOMIN PEILLENen kezizpean.

«Xuberoako haize geldia den jaioak isuri dira Paris aldean. Eurien kristal bustia puskatu da mila dirdiretan.

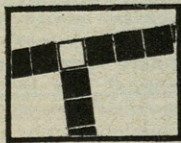
«Eta PEILLEN datorkigu gatu beltz —xapi, xapi—, aide jori, kidegasun

gorri. Xapi, xapi, kanpoko haize hotz horiek!

TXOMIN PEILLEN — GATU BELTZA GERO

IRASTORTZA

TEODORO AGUIRRE
SISTEMAS OFICINA

ZURE LANDOLA ETA OFIZINAK ANTOLATZEN LAGUNTZEKO

PREST GAUZKAZU

Avda. Sancho el Sabio, 6

Urrut.: 415128-429152

— DONOSTIA —

MUEBLES

URRETAVIZCAYA

1920'an sortutako etxea

ERREDIZAK - EDERGALLUAK

EGIN - GAIKAK eta AURRE - KONTUAK

POSTAS. 46

GAZTEIZ (Vitoria)

J. Aguirre

JOKINDEGIA - SOIÑEKOINTZA

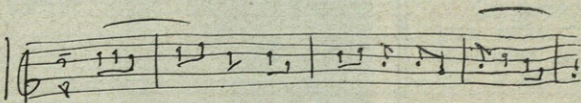
Santa Maria, 5

BEASAIN

Bertsolarien doiñuetako bat

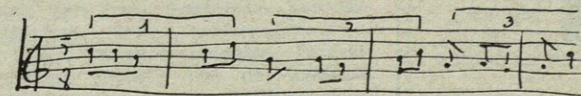
Maiz asko entzun oi dut bertsolarien artean onoko doiñu au. Ainbeste doiñu mota izaki eta auxe izango da noski euskal antzik duen gutxienetako bat. Zerbait orrela dio:

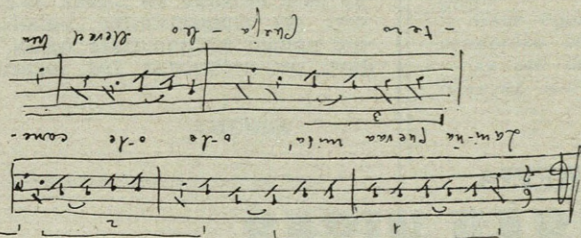
Eguerdiero-eguerdiero irrati bidez baten batek doiñu auxe bera kantatzen du bere bertso berri gai.

Euskal musika joeran oso bakan (ia beñ ere ez) entzun araziko da bi edo iru aldiz gauza bera, edo gutxienez beintzat berdintsua; erderaz "progresión" deritza.

Leen esandako kantu ori gaitz onek jota dago ba.

Ori aski ez dela, bere kantatzeko jardura ere ez da egokia ez euskal doiñuari dagokiona. Badira erderaz kantu onen berdiñekoak: "Nobleza baturra" izeneko pelikula batean ez da oraintzeko kantua delako au:

Agerbide auker eta guzti, irakurle asko leen bezala geldituko dira, musikarik ez badakite eta nik ezin ba basterik egin, ez bainaiz asiko kantari...

Ainbeste doiñuren artean askok beintzat erderazko bertso doiñu ontara jotzen du. Nunbait, dotoreago ote den iruditzen.

Euskal musika-odola bertsolarien doiñuetan badan ala ez, ez da aipatu dugun bide ontatik jota izango beintzat. Ala eta guztiz, euskal musikaren izaera ez uste kantatu utsean dagoenik, bere armonizko joskeran baizik.

Arkitu ezin aal bada euskal musikaren izaera bilaka ez ari. Billatu ez, arkitu egin bear da.

Nai lukete zenbaitek euskal musikaren izaera eta sustraia zertan dagoen jakin eta au ezin asmatu dabilta alfer alferrik, bati deitu besteari galdetu. Luis de Pablo, Bernaola, Azilu eta gainetako...

Auek au esan duela, besteak ura esan duela et gu aazabalka oien euskera gabeko jakinduriarekin...

Gaur-gaurko musika orrek ("vanguardista" delakoak) ez dio betiko musika kastari itzalik egingo: bati ondo datorkiona besteari gerta dakioke kaltegarri.

Aurrerapena bai, baiña ez "vanguardismo" zororik. Atzeritrik ekarri gizonak, alajainkoa, emengo semeak zer egin bear dugun eta nola jokatu bear dugun erakusteko.

Bela Bartok ezagunak badu musika bizi eta zorrotzik aski, baiña bere erriko kantuak landu nai dituenean, ez ditu sekulan bere onetik ateratzen; eta Bela Bartok ez da zakurraren zaunka... Ikusi bere "Mikrokosmos" oietako erriko kantu ereduak.

Bela Bartok ordea ez da gaur-gaurko musikalarien antzera kiyoka ari, musika trinkoa eta egiazko mamidunaren zear baizik.

Lotsagarria da kanpotarrei galdezka ari bearra: auetatik bat Bernaola euskalduna, Madrilen bizi dena. Emengo gizonak oni galde egin eta Bernaola bera arritua gelditua da nere "Donostiko kantu zaararak" eta "Eusko dantzak" nolaz eratuak dauden ikusita; bertako gizonak, nunbait ere, ori ez dute jakin nai.

—oOo—

Euskal musikalariek "vanguardismoari" ekin bear diote beraz. Musika onak zer naiko dela, bazter gutitan du sarrera.

Gaur bertan atzerrian geientxoek erabiltzen diran musikalariek Juan de la Encina (1469-1529), Morales (1500-1553), Cabezon (1510-1566), Milan (1561) eta dira; baita Thomas Luis de Vittoria (1548-1611) eta auen mende-mendeko beste ainbeste eta ainbeste ere.

Parisen, Falla, Turina, Granados, Albeniz eta gaur eguneko Luis de Pablok ainbateko txalo zarata sortu izan dute Bretonek bere "La Revoltosa" eta "La Verbena de la Paloma" rekin. Chapi eta Breton ez dira ba ain zuzen, "vanguardismo" aldekoak.

Donostiako Orfeo-taldea ibilli da orain berriro Alemanian barrena eta beinik beñ Carmina Burana (1895) eta Mendelssohn kantatu dituzte, Bouler, Badings, Strategier eta orrelako izeneko eta izaneko musikari biurriak Jaungoikoak dakien arte alde batera utzita.

Euskaldunok arra daukagu biotzean: etxeke ona onartu nai ez eta urrutiko edozein lauketa goratu.

Aspalditik badakigu zer gertatzen dan mundu zabalean, baita zer nolako lan arazoak dabilzkiten ere; ez digu gai ontan iñork begiak irek araziko. Gizaldi bakoitzak baditu bere legeak, ez obeak, ez okerragoak; oraingo gazteak zorretan daude, munduari zer erakutsiko; naikoa dute leengoak egin duten lan-aurrerapena gai; gaurko gizaldiak nai duten bidetik, beste ainbeste egitea, eta ez "vanguardismoaren" aitzakiaz, egiazko musika-doiak agertzen utzi. Oraingo gazte asko ez dira bide berrietan asi basterik egin eta leengo zaararak inuerogeta amabi urterekin, euskal musika arazoan berak baiño aurrerago jo dute.

Euskal musikak aurrera bidea aurkitu du zenbait musikalariren artean eta egin ez badu, ez da musikaren errua, zenbait musikalarirena baizik. Baiña gaitz ori bazter guztietako gaitza da.

Ber-bera esan ditek Paris, Madrid, Belgika eta Alemaniagatik: an ere badira onak eta txarrak, alde batekoak eta besteak baiña iñork ez du esaten Frantziako musika edo Alemaniako atzeratua dabilenik. Gure artean musika kaxkardunak badira; or konpon! Begiratu ondo lan egin dutenei, aurrerapide lelo ori alde batera utzita.

Euskal doiñuari jantzi berria billatu bearra da goela: esan dut euskal musikak baduela jantzi berriarik, aitortu nai dutenentzako; berria izateko ez da nai ta naiezkoa "vanguardista" izatea.

Euskal musikak auekin, euskal giroa zearo galduko du: musikalariek euskaldun bai, baiña ez musika bera. Denak arnasa berakin lan egiten bai dute uztarripen leer egiñik.

Bada oso goitik jo duen euskal musikalaririk, baiña nunbait ere "vanguardismo" orren lepotik ez ibiltzeaz, ez du goitik jotze orrek ezer balio. Eta bitartean, txistua eta txalapartaren esku jarri gure musikaren etorkizuna, bi gauzok munduaren begietarako utsak direla jakinik.

T. GARBIZU

billa ezazu giltza au

ILLERO

MILLOI BAT

pezeta

BI AUTO

SEAT 850 BEREZIA

(4 ATE DITUENA)

ZABALTZEN DIZKIZU

AURKI EZAZU

**CAJA
LABORAL
POPULAR**

LANKIDEEN AUZO AURREZKI ONTZIAN

ZURE DIRUAK GORDEAZ

BAI GURE OFIZINETAN

Sekundino Esnaola, 5

DONOSTIAN

**BAI EUSKALERRIAN ZEHAR
DAUDENTAN**

Denok batera...

eta Caja Laboral denontzat

MAI-ONA

SAGARDOA

BOUTIQUE

Snecane

Gazteen, neska - mutilen, Boutique
31 agosto, 5 — DONOSTIA — Urrutizkiña: 41 18 75

aristegui hermanos

ZORUAK ETA ESTALKIAK,
PERSIANAK, ATEAK, ETA ABAR.
GARBITOKI ETA ITURKINTZA GAIK.

ERAKUSTOKIA:
FUENTERRABIA, 19 - URRUT. 11459
DONOSTIA

**JOSE ZINKUNEGI'REN
OPTICA BERRIA DONOSTIAN**

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK
Hernani, 4 **DONOSTIA**

JOSTUNEGIA

MODISTEGIA

UGARTE

Urbleta, 66

DONOSTIA

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkiña: 41 20 65

DONOSTIA

ELIZAREN BERRI

JACQUES MARITAIN "XAHARTUXEA" ITZALI DA

Parisen jaio zen 1882an Familiaz protestantea. 1906an, Leon Bloy-ren eraginez, katoliko egin zen. apirilaren 28an hil da Toulouse-n, "Petits Frères de Jésus" direlakoenen artean.

Lehendabizi, Bergson-en dizipulu izan zen; gero, Akinoko Tomasena.

Bere bizitzan, bere emazte Raissak zerikusi handia izan zuen.

Lehendabizi, 1914ean, filosofia modernoa irakatsi zuen Parisen, Institut Catholique delakoan. Gero, 1932an, Kanadara deitu zuten, eta USA-ra.

Maurras-en mugimenduari atxiki zitzaion lehen-dabizi. Mugimendu konterbadoreari alegia. Baina, Maurras-en konterbadurismoak Eliza Estatuaren tresna egiten zuela konturatu zen, eta harekiko loturak hautsi egin zituen berehala Maritain-ek. Hain zuzen, XI Piek L'Action Française kondenatu zuen. Maurras-ek alde batetik jo zuen (Maurras gizon logikoa izan zen: Eliza tresnatzat hartzen zuenak, kasorik ez. zion egin Aita Sainduaren gaitzespenari), eta Maritain-ek bestetik. Izan ere, 1927an "La Primauté du spirituel" ("Izpiritu arazoaren aintzindaritzak") idatzi zuenak, ez zezakeen, ez erlijioa ordena politikoarene morroitzat har, ez Aita Sainduaren gaitzespenaz fi egin. Aldiz, Maritain-ek, izpiritu arazoaren aintzindaritzak aitortzen du, eta funtsez kristau litzakeen politika definitzen saiatzen da.

Dudarik gabe, Maritain-en influentziarik nagusi-ena, politiko-sozial arloa izan da. Jakina, ez du onartzen komunismoa. Sozialismoa bera ere ez: ateoia den neurrian ezezik, gizakiaz ikusmodu okerra bide duelako ere muzin egiten dio. Maritain-ek proposatzen duen gizarte irudia, "humanismo orokarra" ("humanisme intégral") da. Titulo horretaz beraz, hots, "L'humanisme intégral" izenaz, liburu bat eman zuen 1936an. Izpiritu maila eta mundutari maila arras desberdinak direla, dio; baina ezin berezizkoak. Mundu honetako gauza eta arazoetaz jardutean, kristautasuna kontuan ez hartzea, Jainkoa eta Kristo alde batera uztea, nork bere burua erdibi egitea dela, dio. Horrez gero, kristaua, izpiritu mailan, kristau denez, kristau bezala ("en tant que chrétien") jardungo da; mundu honetako gauzen mailan, berriz, kristauki ("en chrétien") jardungo da. "Kristauak ez damaio bere arima munduari. Baina mundura joan behar du; munduari hitz egin behar dio, munduan egon behar du, munduaren sakonean egon ere; Jainkoaren lekuko bezala ezezik, munduko bere egin-kizuna kristauki burutzeko ere bai, eta munduko orainaldiko bizia Jainkoarengana aurrerazteko".

Hori ageri den arazoa, beraz, fedearen eta mundutar errealitatearen arteko erlazioa da; Elizaren eta munduaren artekoa.

Maritain-ek bere teoria horrekin pauso handi bat eman zuen. Maurras-en bidea ezezik, aspaldidanik nagusi zen ikuskera sakratua utzi egiten du. XX mendearen bigarren laurdenean ondorio handiak izan zituen dotrina horrek.

Lehenengo mundu-ikuskera hartan, lurtar errealtateak ez du inongo autonomiarik. Errealitate batek, Eliza hartaz baliatzen den neurrian bakarrik du baliorik. Mundutar ordenak beste mamirik ez du: Elizarentzat baliagarri izan. Munduko historiak ez du inportantziarik berez. Lurreko gora-beheretan lan-egiteak ez du beste arrazoirik: zuzen-zuzenean Elizari lagundu. (Ikus, arazo honetaz, laburki emana, Gustavo Gutierrez. Teologia de la liberación, 83. orritik aurrera).

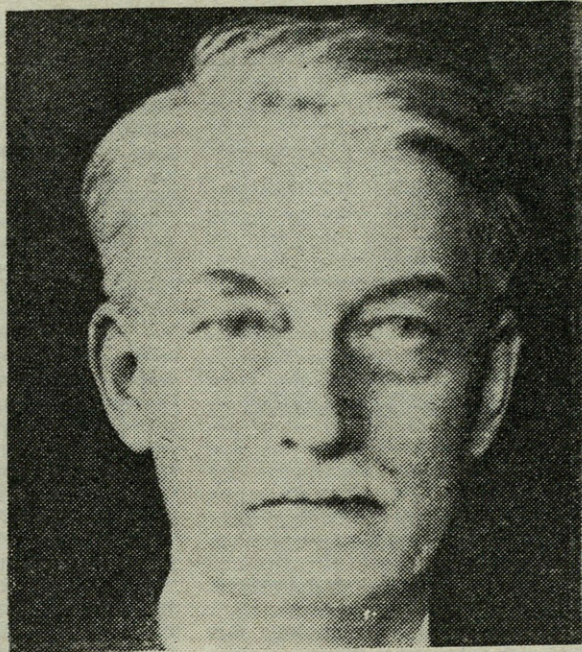
Maritain-ek beste ikuskera baten oinarriak ezartzen ditu. Mundu honetan lan-egitearen arrazoina, ez da zuzen-zuzenean, arazo erlijiosoa, gizarte zuzen bat egitea baizik. Horrela, mundutar arazoaren autonomia baieztatzen da Elizaren aurrean. Elizak ez du zerikusirik hesparu horretan. Baina, hemen ere gakea: gizarte horrek kristau printzipioz zuzendua behar du izan. Dena den, laikoari eginkizun bat ezagutzen zaio. Eta hori, "en chrétien" eta "en tant que chrétien" delako berezketaz.

Dudarik ez dago. Maritain-ek urrats handia egin du. Baina, dualismoan geratu da. Ez da, gaur bertan, gauza erraza (posiblea ote? fedearen eta giza-bizitzaren arteko erlazioa definitzea; fedearen eta errealitate sozialaren artekoa; fedearen eta ekinza politikoaren artekoa. Hau da: Jainkoaren erreinuaren eta munduko errealtatearen artekoa. Baina, dena den, Maritain-i hau falta zaio: Jesukristoren Jainkoaren eta gizon-emakumeen historiaren arteko lotura; Jainkoa gizakiaren, honen historian bertan agertzen delakoa ikustea. II Batikanoaz gero, batez ere, Maritain atzera samar geratu da.

Halere, Maritain-i, "en chrétien" jarduteak, giza-bizitzaren sozial mailaz kontzientzia hartzen lagundu zion. Frantziako askapen-gerran, XXIII Joane adierazi baino lehen, beharrezko iritzi zion komunista, sozialista eta kristauak bat-egitea zapaltzailearen aurka. (Maritain-ek baino lehenago, baina inondik ere haren printzipioetan oinarriturik, gure arteko askok ikusi zuen hori; esan dezagun hau, gure aurretik borroka egin zuten, eta gaur, zenbaiten lumak zentzugabeki beztu nahi litukeenen ohoretan). XII Pio ez zetorren bat Maritain-en pentsamoldearekin (Lehen aitatu ditudan gure artekoenarekin ere ez zen bat etorri lehentxeago, Aita Saindu egin baino lehentxeago).

Maritain, gaur, atzera samar genduen. Badirudi, gorputzez xaharturik itzali den dezalaxe, izpirituz ere xaharturik dagoela, hautsez beterik, liburutegi zaharretan tolestaturik.

Halere, honetan nago. Ez litzakeela alferrikako, hautsetik garbiturik, haren bidea gure artean berzitatzea. Zeren, askotan, garbi nabari da, Maritain-ek gogor finkatutakoan baino antzinagoko mailan dabilela jende asko. Oraino bai bait da "apaizak politikaririk ez", hitzaldietan "hori politika da", "mi-

Jazques Maritain

tinak entzutera etorri ahal gara?", "eginbehar bakarra, arima salbatzea", e.a. dioenik.

Horretan ere, halaz guztiz, gauza bitxi bat nabari da. Zorionez, ideia mailan norberak defenditzen duena alde batera utziaz, praktikan buru-belarri munduko borrokan ari ohi bait gara. Esaterako, nor Batikanoa baino politikariago? Baina, zoritxarrez, ideia maila eta praktika maila ez egokitzeagatik, "ezarri-riko ordenaren" eusgarri gertatu ohi da halakoa. Inongo oztoporik ez gobernu zapaltzaileekin diplomazia harremanetan jarduteko. Preso batzuen gurasoak hartzea denean, partidismoa alde batera utzi behar da esaten da. Behereko mugimenduengandiko eraginetik aske izan behar du Elizak. Bitartean...

Askotan, Maritain heldu zeneko puntua bera ere ez da barruntatu. Hori barruntatu denean, horretan geratu. Ez genezake amets gehiegi egin Maritain gaingitua izan delakoaz.

Maritain xahartuxea itzali zaigu. Halere, bere emaztea hiltzean, Toulouse-ra, "Petits Frères de Jésus" direlakoetara erretiratu zenak, ezer gutxi zuen gaitzekorik Elizan ageri diren bide berriekin. Problema ez da Maritain-en kasua, zer gaitzeko asko dutenena baizik. Maritain-i, egizaletasunak eta giza-mugatasunak eutsi zioten azken-aurreko mailan Maritain, itzali, xahartuxea bai, zaharkitua ez, itzali zaigu.

AMUNSA

Sta. Mariako Eliza Basilika bihurtu edo Restaurazioko giroan sartu...

Ez da makala izan nere arridura egun auetan Sta. Mariako Eliza Basilika bihurtu nahian zebiltzala eta azkenean iritxi dutela jakin dudanean.

Nere begiek ez zuten ikusi nahi begien bistan zegoena: egunkarietako notizia, alegia. Maiatzaren 31an, Nuntzio eta guzti, Basilika izendatuko omen dute Donostiako Eliz ederrena.

Orretarako bederatzilurren bat gertatu behar zen, dena legez egin zedin. Eta izlari trebetsu eta jakintsuek itzegingo dute Ama Birjiñaren goraltzak aipatuaz. Erromatik bertatik etorritako izlariak izango dituzte beren artean.

—oOo—

Ez nauzue Eliz-Historian jakintsu, eta orregatik ez dakit Basilikak izan zuten kristau sena eta kristau egokitasuna norainokoa zen.

Baiñan alako burutaldi bat datorkit «geroagoko» gauza ez ote dien, eta kristau iturrietatik urrun ez ote dagoen...

Norbaitek esango du: Loiolan eta Aranzazun Basilikak izanik, zergatik ez Donostian, alako Eliz ederra dalarik?

Zergatik? 1973 garren urtean bizi geralako.

Ez apaizoi eta, nik ala uste dut behintzat, ez sekularrei ez zaigu batere ajolarik Donostiako Sta. Maria Basilika egitea.

Baiñan norbaitek badu edo badute, asmo ori. Zeiñ ote dira? Ez dut pentsatu nahi Gotzaiak direnik. Orrela balitz...

Ezin dira konpondu... Eliza berritu egin behar dela... gazteek behar dutela Elizaren esan nahia ulertu... Eliza «etxea» ez dela... eliz-aldaketei begi onez begiratu behar diegula, beharrezkoak direla-ta esan, idatzi eta gero orrelako «montajeak» preparatu.

Ez dut uste bere buruko «sustantzia grisa» orrelako gauzetan galtzen dutenik gure gotzaiak. Beste zerbaitez zer pentsatu eta zertaz kezkatutik ez bagenu bezala!

—oOo—

Gotzai ala gotzai ez, bada or goialdean orrelako gauza aurrera ateratzen saiatzen den gizonik, talderik.

Aukera izan ezker, egun auetan Toledon dabilkiten Fatimako Ama Birjiña ere ekarriko lukeenik.

Nere ustez badu gertakizun onek Restaurazio usai bat. Aurrea egin beharrean, ez geldirik egon, atzera egiten dutenen talderen batek badu agintea gure Eliz Barrutian, bestela nik ez dut konprenitzen orrelako joerarik.

Barka bezait irakurleak baiña ezin naiz atera nere arridura onetatik.

Zer irabazten dute Basilika egin da eta gaiñera Nuntzio eta guzti?

Gaur egun zer esan nahi du Eliza bat Basilika egiteak eta orretarako behar diren gauzetaz jendea preokupatzeak?

Ez ote da izango «lehengoari» eusteko griña eta begiz eta bihotzez aurrera begiratzeko beldurra?

Juan Jose Goenaga

SABIN BARRUETABEÑA, LIZENTZIADUN BERRIA

Hasikinaren ahogozoa duen albis-tea dugu gaur emateko. Pozik eman ere gure senide euskaldunei.

Joan den apirilaren 13an, Gasteizko Teologia Ikasguan, euskeraz eginiko tesilana defenditu zuen eusukualdun gazte bipil batek. Defentsa bera ere euskeraz egin zuen.

Lizentziadun berriaren izena, Sabin Barruetabeña, Bizkaiko Mallabian jaioa. Pasiotar fraidea duzu.

Haren azterlanaren izenburua: «Ezkongabetza, Ezkontza ta sendia Basilio santuaren ariz».

Presaka bada ere, elkarriketa labur bat izan dugu Sabin lagun jatorrarekin. Hona hemen gure so-lasaldiaren zenbait puntu.

ZENBAT ORRIALDE ZETIK HIRE TESI-LANAK?

Aurrenetikan gehiago zetian, askozaz gehiago. Zenik, kristau tamaina batean sarturik, 220 baka-rrik.

NOR IZAN DUK IRAKASLE ZUZENDARIA?

Alde batetik, aukera gehiegirik ere ez huan zoritxarrez eta, bestetik, lan eragile purrukatua dela jakin arren, Eliz-gurasoei buruz gu-txiik bezela gaia menderatzen duen bat aukeratu nian: Oñatibia eta Audela-tar Iñaki.

GAIAREN HARI NAGUSIAK?

Azaletikan begiratura, nere lanak hiru alderdi zetik: Ezkongabetza, ezkontza ta sendia. Sakonagora begiratzan bazaio, oster, bat bakarra bi txostenekin: sendia ta yoputza esklabutza. Lehen hitz hori zaharra eta galdua bezela eduki badiagu ere, ideia hori adierazteko premiazkoa iruditzen zaidak.

Hari nagusia hauxe duk: Elizak legearen babesa iritxi zuenean, martiri izateak, heriotzez sinismena aitortzeak, indarra galdu zian. Orduan, eliz-artzaiak eta pentsalariak bide berriak urratu beharrean gertatu hituen. Eta, beti gerta ohi dena, batzuek bide hestura jo ziten. Hauen buru, Sebaste-ko Eustazio. Hoen ustez, kristau jatorrak ezkongabea izan behar dik. Jobinia-nok beste muturreraino jo zian. Kristauak ezkonduak izan behar ziten derrior. Hau ere, bestea bezela, fraidea huan.

Eliz-gurasoek, berriz, bide berriak urratzerakoan, bata eta bestea aztertut behar. Basilio, beste askoren antzera, ezkongabetza onartu arren, ezkontza ere kristau bide jator bezela hartu eta zaitu zian. Eta hori, ezkontza eta ezkongabetzari buruzko lan osorik ez duela-rik. Ezkongabetza miresgarri jotzen dik, aukera guztiak begien aurrean edukirik, bide hestu hori onartzen denean. Ezkontza ere miresgarri, ezkontideen artean benetako elkar-tasunik denean...

Hortik aurrera, nahiz eta Basilio begi onez ez ikusi gainontzeko ezkontzak, oben-ordain bat beteaz, legezko jotzen dizkik... Ezkontza haragizko pekatuz emakumeak zikintzen badu, arbulatu egin behar dik senarrak eta berriro ezkontze-ko bideak irikita zeduzkak. Emakumeak, berriz, ez dik beste horrenbeste egiteko eskubiderik. Basilio, biak berdin ikusten dituela-ko, berdinean jarri nahi lizkikek; baina ez Biblian eta ez Kapadoziako eliz-ohituretan ez dik horretarako oinarriarik ikusten...

Gainontzean, sendiari buruzko-

etan eta, ez dik aparteko gauza-rik.

ZER KALIFIKAZIO EMAN DÍATE?

Kalifikazioari buruz, lotsa ere ematen zidak ezer esateak, hutsu-ne nabarmenak ikusten bait zizkioat; baina... onena eman zidatek: hamar.

DEFENTSAKO EKINALDIA ZER MODUZ?

Defentsari buruzkoak ez ditek zer esan haundirik. Lehenik, nere lanaren laburpen bat irakurri nian. Azkar-azkar irakurritz, ordu-erdiko saioa. Tribunal osatzen zutenak: On Joxe Zunzunegi, Teologia Fakultadeko dekanoa (tolosarra); Iñaki Oñatibia (oiartzuarra) eta Antonio Mari Artola (Billabonatarra).

Nere lana bukatu nuenean, zorion hitzak entzun nizekian erruz. Aita Artolak hutsune txiki batzu izendatu zizkidan, baina tiplak benetan. Haundiagoak ikusten nizekian neronek.

Joan zen jendea buruz, ez zekiat zer esan ere. Berrogeita hamarren bat edo izango hituen. Dena den, lehenengo lana zelako edota Basilio buruz osogutxi idatzi ta aztertu delako, lan erraza izan huen. Aurrera jarraitzeko ere ez zaidak gogorik falta. Ikusiko diagu.

—oOo—

Bejondeiala, Sabin. Zorionak, baita, Gasteizko Teologia Fakultade-ari ere. Eta, lerro artean irakur-tzen dakienak, badauka non ikasi-rik.

JOXE LIZARRALDE

bergara

BERROIA ETA AIALA'TAR
LUIS

Aurtengo otsailaren lenengo egunetan joan zitzaigun Jaunaren besoetara, Berroia'tar Luis.

Bergara eta inguruko erriek ondo ezagutzen zuten gizon jator au, batez ere langille zarrek ba bere bizitzako azken urteak auen zarsariak geitzen alegindu zalako.

Eguneko aldizkarietan agertu zituane bere luma trebeakin ainbat eskubide eta lortu zuana gutxi ez bazan ere, geitzea; baiñan au ez da dana, berak egin zuen lana ezta gelditzen emen ba Madril aldiaren jakin zuten onen ikustaldiaren arabera; ezagun zan bere illetan zenbait esker on agertzen zioten azken agurra ematean.

Langilleek geranez, eusko langilleek geranez, lerro auk arlo ortara datoz.

Gaur egunez langilleen zarsaria, gure iritziz-aurrez erabaki bear da. Gure erri ontan «Convenio Colectivo» edo ta «Caja de Compensación» sortuaz erabaki da arlo au baiñan bi lantegik bakarrik, auk dira Union Cerrajera S.A. eta Textil Lasagabaster S.L. beste lantegibatek bertako langilleei dei egin zioten au erabakitzeako asmoetan baiñan langilleek etzuten onartu.

Langilleek zartzaro egoki baten eskubide guziak ditu; ez da gauerdiko autzaren eztula guk ematen edo kentzen dizkiguten zenbait diru, baiñan legeak orrela jarrita daudelako ematen duen puxkak in igaro bear.

Irakurleak daki nolako zarsariakin dauden zenbait langille, egia, lotsa eta ikara ematen du onetaz gogoratzea bakarrik.

«El Diario Vasco» aldizkarian irakurtzen genduan epaillaren 25an Manuel María Escudero jaunaren azalpen au: «En España, las jubilaciones laborales se ajustarán a los salarios reales en 1977».

Eskerrak agertzen diogu Escudero jaunari langilleen alde egiten duen lanagaitik, baiñan aldizkarietan eta lapikoan sartzen dana agertzen da, eta bitartean zer? Ori orrela izango dan ziurtasunik bai aldagoe?

Urte batzuek daramazkigu lana eta irabaziak erruz sortzen direla, lantegietako nagusiek eta baita agintariek saiatu bear luteke arlo astun, mingarri eta lotsagarri au erabakitzen, eta langilleen esker ona jasoko luteke.

ERIOZTA

Joan dan igandean, illak 13, ospatu ziran Santa Mariñeko eleiz nagusian, Pikazarri eta Larrañaga'tar Migel'en ill-elizkigunak, 87 urterekin aldendu zaigu Jaunaren besoetara Bizkaiko Getxoko Ondarretan.

Pikazarri, Santa Mariñe eleiz nagusiko abeslaria zan.

Urrillaren 6an, 1963an, omenaldi bat eskeñi zieten ango abeslari zarrei, auk ziran: Gallastegi'tar Martin, Juaristi'tar Kalixto, Gallastegi'tar Bitor eta Pikazarri'tar Migel.

Bizkaian bizi izanarren erritar jator genduan. San Marziale-tan an izango genduan urteak izanarren, bertako letañian, Paskuetan zer esanik ez.

Buru ona izanik, orain dala 70 urteko gertaerako xeetasun guziaz gogoratzen zituane. Alako gertaera au berari jasoa da.

Bergaran, Paskuak ziran, eta jai ontako ikuskizunik nagusiena, esku partidua, baiñan alako jokaleri sendi artean ezbearra sortu omen zitzaion eta onek ez jokatzean, agur ba, jaia.

Antolatzaileek jo zuen inguruko errietara Arrasate, Oñati, Soraluze, Eibar, salburdiagaz, eta baita arkitu ere pelotari pare bat.

Estu eta larri, orduak gafiñean ziralako, dei egin zioten atabalariari: «a emen erriko ertz guzietan zabalduetako berria:

«Hoy, a las once, en el frontón gran partido.

Kaiku y Xaiku
contra
Xaguzar Hermanos
Si llueve por la tarde, se jugará por la mañana».

Goian bego Pikazarri'tar Migel.

elgoibar

EIBARKO AIZEAK

Eibarren bada beste gauza askoren artean egun dela urte batzuek sortu zen Arrate Kultura eta Jolas Elkartea izenak berak dion bezala, kultura eta ekintzak eraman eta jolas edo egon toki egokia hala nahi zuten guzientzat.

Kultura alorrean, baditu beste batzuen artean, sail bereziak, hitzaldiak antolatzeak eta euskal kultura saila izenekoa alegia.

Azken urte hauetan ikusten zenez, sail hauen programak eta jo-kaera ikusita, bazirudian sail hauen arduradunen pentsaera eta jokera arrotza zela. Arrate Kultura Elkartea ia ezerezteraino ekarri duten arte. Eta krisis gogor honetan aldaketa sakonak izan omen dira bere barnean. Eta aldaketa honen ondorioak, laister nabaitu ditugu, eskeñi dizkiguten egitarauetan, Eskuartearen ere badituzte plan interesgarriak laiste rager-arazteko, entzun dugunez.

Zorionak mutillak eta argi ibili Eibartar zaharregandik jaso duten soleria galdu barik eta hobetzen saiatuaz, horretarako kapazitatea hor badagok-eta.

AUBIXAKO TALDEA

Urte bat inguru iragan da guraso eta gazte kezkatu bat-edo-besteri baserrirenbatez jabetzea bururatu zitzaizela. Ikastolako haurrak eta udaren egonaldi batzuek egin us-tetan.

Mendiko etxe honetaz zuten helburua zera da; haurrak eta udaren egonaldi batzuek eginaz, ikastolako lanaren osagarri izateaz gainera, mutikoak elkarrekin egun batzuek bizi ahal izateak esperientzia onuragarria izango dutela.

Lehen urratsak ematea zail zen hemen ere denean legea, baina hau bururatu zitzaizela ez zitzaizela gauza bertan behera uzteko asmotan sortu eta horra hor nun baserria topatu ere Aubixa baserria, ederra berau. Eta honela gurasoei agertu eta jakinerazi zieten honen garrantzia mutikoen ezierarako. Guraso talde bat bai jabetu ere, ikastolako alorrean sail berezi bat osatuaz. Geroztik, ikustekoa da hemengo arrakasta. Paper biltze kanpaina bat antolatu dute dirua ateratzeko eta hor ari dira jo-eta-ke, astean-astean kamiokarak bilduaz. Gazte talde batzuek ere laguntzen dute lan neketsu honetan. Luzaro jarraitzea zail izango da paper biltze hontan; neketsuegia izango litzake noski; baina egiten ari dan lana hor dago herri guziaren aurrean.

Baserrian ere ekin diote trebe lanari. Udara alderako zerbait taxutzeko asmoa bai dute. Baita ere martxan jartzeak beharko den antolamendu eta eraketak aztertzen hasiak dire.

Eredugarria benetan gizon talde honen ekintza, herrigintza sail honetan. Herrigintza diot, ikastolako haurren ezieran, egin genezaken guzia herrigintza barruan, lanik interesgarrienetako bat baita. Gure herria denok egin behar dugu, ba-koltzak ahal duen eta egokien duen sail eta neurrian, baina denontzat dago tokia eta lana, denok erantzun behar egoerari.

Zorionak Aubixako taldeari, gaurko gizarteak ezarria digun zenbait lotura autsi eta herrigintza sail honi kementsu ekin diotelako.

Badakigu, beste zenbait guraso eta gazte, beren bihotzean daramakiten zenbait kezka-herrimin eta sendimendu, baina herri ekintzatik at bizi dira; entzun dezaigun poetari:

Zeuk zer nahi duzun
ondo dakizuna
Zertan zaude patxara hortan
eskuak lotuta
Etxekoak ez diren hoi
limosmaren zal.

Zu malko lodiz
negarrez zaudena
Mugitzeko beldurrez
etxean sartuta
Altxako ahal duzu burua
Jabetasunez jabetasunez
jabetasunez beteta.

Beste Etxe-petar bat

deustu

ANTHROPOLOGI TA ARKHEOLOGI
MINTEGI BERRI BAT

1971-72ko kursoan Deustuko Filosofia ta Letretako Fakultateak eraturik, Historiako espezialitatearen barruan, lehen aldiz, Arkheologia erakutsi zen, Juan Maria Apellaniz jauna irakasle zelarik.

Klasen jarraipen praktikoa bat legez, joan zen Uztailaren Galdamesko Arenaza hartuzuloan arkheologi azterketak hasi ziren, Dirección General de Bellas Artes delakoari esker eta J. M. Apellaniz eta J. Al-tuna, paleontologo famatuaren zuzendaritzapean Deustuko, Bizkaiko Seminario Diocesano eta Madrid-eko ikasle talde bat hara joan zen lan egin eta ikasteko.

Ikaslearen artean sortutako gogoaren fruitu bezala, Historiako azken urtea egiten ari diren lauk Arkheologi arloan aurkitu zituzten beren Lizenziaturako tesis-gaiak.

Euskal Herriko lehen-historia aztertzeak aukeraturako aztarnategiak hauek izan dira: Bizkaian, Atxeta (Forua), Belinkoba (Abadiño), eta Lumentxa (Lekeitio); Araban, «el Montico de Txarratu».

Aldiari dagokionez, Bizkaiko aztarnategietan Madaleine aldia aztertuko dugu, eta Arabakoan Mesolitos delakoa.

Bizkaiko Histori Museoan eta Arabako Museo Provincialen daude erabili ditugun arkheologi-gaiak.

Beste aldetik, kurso honetan Historia espezialitatean ematen den Anthropologia Cultural deritzan asignatura ere Apellaniz jaunak erakutsi du. Asignatura hau irakasle honak erakusten zuen Ciencias Sociales eta Teologian.

Bi zientzia mota hauetan interes haundi bat sortu dela-ta, Unibertsitateari Ant. eta Ark. ikasteko mintegi berezi bat eskatu zitzaion. Historiako espezialitatearen zuzendariari eta Fakultateko dekanuari esker, iazko Abenduaz geroztik Mintegi berri bat dugu Deustuan.

Esan behar da, gainera, Anthropologian azterketak egiteko beste talde bat ere sortu dela. Arle honetan aukeraturiko tesina-gaia zera da: Bizkaiko herri bateko famili-egituraren eboluzioa eztertzea anthropologi alderditik ikusita.

III Anthropologi Astea dela bide Julio Caro Barojarekin elkar-hizketatik izateko era izan genduan. Euskal Herriko eta Bizkaiko anthropologia ikasteko proposatu zituan ziterketabideak oso egokiak iruditu zitzaizkigun.

Esanen dugu baita ere gure Mintegiko arkheologi-azterketak jarraitzen direla eta, hain zuzen, datorren Aste Santuan Burgos iparraldeko herrixka batean, Atapuerca-ko aztarnategi famatuaren ekingo diogula gure lanari. Eta Uztailen berriz Galdamesen.

Eta amaitzeke, aipamen berezi bat egin nahi, genduke Bizkaia aldean Ethniker deritzan beste talde baten lanari buruz. Talde honen helburua Bizkaiko ethnographi istudioa da. Astero biltzen gara alkarrekin gure Anthropologi Mintegian, gure lanean sortzen zaizkigun mila arazoei buruz mintzatzeke.

Azken belada honetan Bizkaiko Diputazioko Espeleologi taldearekin harremanak izan ditugu.

Eta besterik ez. Gauza bat bakarrik gehitu beharko genduke: gure ateak zabalik daudela interes duen edozein ikasleentzat eta gure aldetik, Euskal Herrian arlo hauetan lanean ari diren beste talde batzuekin ere harremanak izan nahi genituzke. Gure zuzenbidea hauxe da:

Universidad de Deusto.

Facultad de Filosofía y Letras.

—Seminario de Antropología—

Apartado I

BILBAO

ROMAN BASURTO

galdakano

NOIZ ARTE?

«Bizi garen mundu ontan, gizonak gizon izateko jokatzan gauden

mundu ontan, ba dira giro ezberdinetara jokatzan dutenak eta ezertara jokatzan ez dutenak ere. Baina, tamalez, ba dira ere, eueko joko garbirik erabili ez, eta beste lan zapaltzen edo zapaldu naian dabilzanak. Eta, nola ez, Galdakaoan ere aurkitzen dira aue-tariko ainbat gizon.

Jarraitu baño leen, esango dizuet oraintsuko larunbata batean (Orrillaren 12'n), eta ANDRA MARI Eusko Folklore Taldeak antolatuturik, jaialdi eder bat ospatu zela «Rejio» antzokian. Egitarauan Andra Mari, euskal dantza bereziekin, eta, nere ustez, Euskal Herriko abeslarienik aundienetariko bat, BENITO LERTXUNDI. Iru bat urte ba ziran Galdakaoan ez zela ospatzen olako jaialdirik eta erria benetan poztu zen.

Baina lehen esan dedan lez, ba dira euskal giroan lan on bat egiteko ez dutenak balio eta beste lan zapaldu eta zikindu arte te gauza onik ez dutenak. Gizon auk, azken urte auetan ez dute «boikotak» besterik egin, baina beti euskal-jai eta jaialdi guzietan ba-karrik. Au al da euskal giro berria? Andra Mari'en jaialdiari ere «boikot» egin bear zioten eta benetan egin zioten bai. Baina ez ziran or gelditu: Euren boikota etzen naiko eta erriko euskaldun zintzo guzietan burutik kentzen asi ziran jaialdi ortara joateko gogo, Jainkoak daki zentat gezur esanaz. Erritar batek esan zidan, berak boikota egin bear zela entzun zuala eta orregatik jaialdira etzela joan. Galdetu nionean zergatik egin bear ote zen boikot ori, berak ez zekiala erantzun zidan. Eta olakoak zenbat? ARG! GAUDE!

Ez dago Euskal Herrian indarririk jendemodu kaltegarri au zapaltzeko eta ixiltzeko? Ze euskaldun dira erriaren gogoko jaiari «boikot» egiten diotenak?

Gizon ospetsu batek esaten zuan oitura dela gure errian, beste errietako gizon batzuk euskaldun bezela onartzea, Euskal Herriagatik zerbait egiten dutenean. Beste nazio batzuk, leen agertu ditugun bezelako semeek gorrotoz aldatzen dituzte. Ze erabaki artu bear litzake gure errian, gizon kaltegarri auk ixiltzeko? Arrazoia eukan, olako gizonak makil aundi batekin buruan jotzea merezi dutela esan zuanak.

Zorionez, ba daude gure errian itsuak ez direnak ere, eta «SASI-ERRIZALE» oiek ezagutzen dituztenak. Orrela, jaialdi eder bat ospatu genuen eta urrangoa noiz izango ote dan gogoan degu».

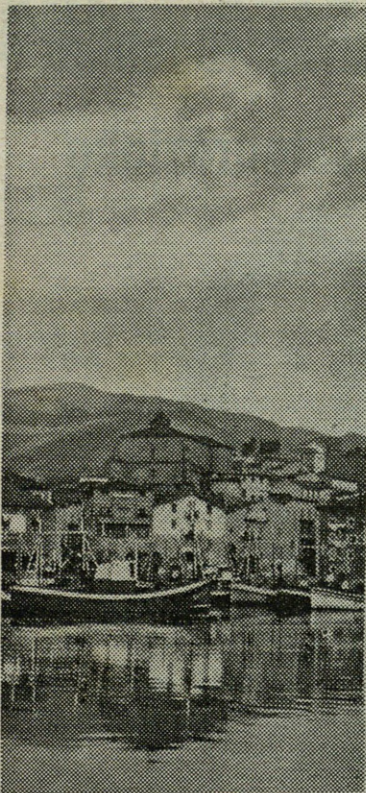
GALDAKAOAR BATEK

ONDO BADABILL
Otsein DA

FAGOR

edaria
epela dagola?
FAGOR'ek
oztuko
du bereala

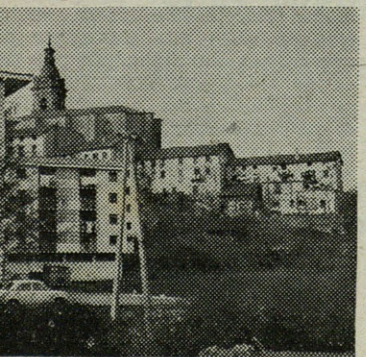
Orio

Irun

Oiartzun

Usurbil

MENDIKOI

saraluze

IKASTOLAREN BATZAR NAGUSIA

Soraluzeko "Ametsa"koek egin zutenen ikastolako batzar nagusia, zelan bazkide edo sozio anitz etzen joan, han azaldu zituzten arazoak eta elkarte honek egingo lanen berri aipatuko dizkizuegu ahal den laburren.

Diruaren aldetik aurrean politto joan dirade gauza, laguntasun anitz jaso bai dute herriaren aldetik batipat hileroko errifen bidet eta antolatzen zituzten jaialdieri esker, gero arazo ontan asko lagundu diote banka-etxeak eta lantegiak.

Hau poztutzeko gauza da, ikastolenganako ardura ba dagola ikusten delako. Arazo zailenetakoa gelena dute, aurrean udaletxearekin hiru gela berri badauzkate, baina arazo hau oraindik eztaukote erabakia zeren datorren urtean bostgarren ikastaroa emateko beste gela baten beharrea arkitzen dira eta kontuan eduki behar dugu Errege-etxea noizbaiten bota egin behar dutela.

Beste ikastola batzuekin batera estatuari laguntasuna eskatu diote baina oraindik tramitazio guztia Donostian dago ta eztaukote laguntasun hau noiz etor lekean. Gauza bat eduki behar dugu kontuan: ikastolak aurrera eramatea nahi baldin badugu, dneok elkartu egin behar gara bestela zaila izanen da ikastola pribatuak aurreruntz joan ditzeten; estatuaren laguntasunaren zain ez gaitzen egon baik eta obe da herri guztiaren laguntasunarekin ikastolak aurrera ateratzea.

Hemengo ikastolari dagokion beste arazo bat haxe dugu: titulua duten andereñoak ezin aurkitzea, kanpotik titulua duten andereñoak ekartzen zituzten baina denbora gutti irauten zuten eta nahiago dute herriko andereñoak, egokiagoak direlako.

Urtean behin batzar nagusi bat egiten dute eta bi hilebetetik bi hilebetara ikastolan dabilten haurren gurasoak eta andereñoak biltzen dira, zer esanik ezta baina bietara oso guraso gutti joaten ziren, tamalgarria benetan. Diruaren aldetik hain ondo erantzuten dakien herri bat, ikastolaren gainean direnean batzarrak eta hitzaldiak orduan porrot egiten du herri horrek.

Azkenik ikastolari lagundu dioten guztiak eskerrak emanaz amaitu zen batzar nagusi hau.

ZAHAR SARIDUNEN EGUNA

Urtero bezala ohitura on bati jarraituaz, hil honen 26'an zahar saridunen eguna ospatuko dugu.

Egun hau ospatzen da herriko elkarreari esker et adenen artean egitarau hau atera digute:

Arratsaldeko 4'tan txistularien eta dantzarien kalejira.

Bostetan Ana Deunaren eleizan meza izanen da hildako zahar saridunen alde.

Seiretan enparantza berrian jaialdi bat.

Zazpi terdietan Ekonomatoan lagun arteko afaria. Urteran bakoitzari sari batzuk emanen dizkiote beren emazteekin eta senitartekoekin goza dezaten.

Hurrengo larunbatean ekainaren 2'an afarira joan ezin izan zutenek ikustaldi bat egingen zaie eta sariak ere emanendizkiete.

Hortarako beharrezkoa da "txoko" tabernan izenak ematea.

Tabernetan eta elkarrekin kutxatila batzuk jarrita daude, egun ortoko gastuak ordaintzeko; hori dela-eta Soraluzeko herriaren erantzun ona jasotzea itxaroten dugu, gure zaharrak merezi duten mailako omenaldia izan dedin.

txorierri

Txorierri Bilbako inguruan dago. Bilbao haundiak bere arazoak, bizi moldeak, kezak ekarri dausku. Garrantzizko ondoren bat dator-

EZKONTZA

Direla egun batzuk, M. Axun kio: gitxiez-pitxiez euskera galduten doa.

Txorierri, alde batetik Lejona, Lezama eta Larrabezua herriekin antolatuta dago, eta bestetik Loju, Sondika, Derio, Zamudio eta Erandio Goikoa. Lau azken hauek lehenago herriak ziran, orain Bil-

baoko hauzuneak.

Interesgarria da zelan lau hauzune honek Bilboren zati egin ziren ikustea, inori itandu barik, inor informatu barik. Baiña hau ez da dena: Artxandako lurpebide edo trenaren egoera txarrak sortzen dituen arazoak. Ez ote zen Txorierriko herri guztien alkartasuna egitea hobe izango?

Baiña geroen geure egitekoa bete dezagun. Txorierri badu bere nortasuna, badu bere kontzientzia. Horregatik guk ahalegiña egingo dogu beren arazo, baserri eta langilleen argi ipinitako, denak jakin deien zein dan gure ibarraren egoera.

Gora Txorierriak, eta hurrengorako berriak.

INAKI AGIRRE

pasai donibane

EZBEHARRAK

Egungo gaitz handienetako bat, ezbeharra (akzidentea) dugu zalan-tzarik gabe. Mundu zabalean, barreiatu den «min-bizl» bildugarria dugu ezbeharra. Gizonok sortu dugun asmaketa izugarria; eta zori-tzarrez, senda-ezina nonbait. Gero eta gehiago zabaltzen, hedatzen ari bai zaigu.

Direla egun batzuk, berebiziko ezbeharra izan zuten Xipriano Mancisidor, Joxe Mari Legorburu eta Pedro Mari Olaziregi herriko gizon gazteek. Iruñe alderuntz zihoaztelarik, beste auto bati buruz-buru izugarrizko muturrekoa hartu zuten. Hilik zorionez ez zen izan; baina, bai horregatik zauriturik (heriturik) gelditu.

Minik haundiena hartu zuena Xipriano adiskidea izan zen. Iruñeko klinika batetan egon ziren zenbait egunetan.

Lehenbait lehen sendatzea opa diegu bene-benetan!

GOIZALDI

Hogeita bost urte sortu zela-eta, GOIZALDI Donostiar dantzari taldeak, jaialdi ederrak eta bikainak antolatu izan ditu. Baina, lantxo hontan adierazi nahi duguna zera da, gure ikastolako arduradunek edo erresponsableek jaso duten eskutitza. Izan ere, dantzari talde honek, Gipuzkoako ikastola guzietan haren hartu dugun eskutitza bialai bai diete. Hona zer dion eskutitzak laburki: «Ikastolaren alde dirua biltzeko egiten diren jaialdietara joateko prest dago GOIZALDI». Eta aurrerago: «Aldez aurretik ondotox dakigu ikastolaren diru problema ez dduzguzuzlazz zezrabzatzhd9hE ez dugula erabat erabakiko, baina dena dela geure dantza, txistu, kantu eta euskal giroaz ahal duguntxoa egiteko prest gaude».

Eskeintza ederra benetan euskal dantzari talde honek egiten diguna. Aurrez aurre har beza gure eskerrik beroena eta gogoan izango dugula eskeintza hau jakin bezate. Bai horixe!

ANTXOKO IKASTOLAREN ALDE

Pasai Antxoko ikastolako arduradunak ez daude lo zorroan murgildurik halajaina! Azkeneko urte hauetan asmatutako iturria erabili bai dute bere ikastolako zorrak nolabait arintzeko. Iturria xelebrea baina balio duena, alegia, R. Sociedad eta Bilbao-ko garai bateko jokalariek beren artean futbol partidua jokatzea. Lerro hauek idazten ari galarrik, ez dakigu nolako diru mordoak jasoko ote zuten; baina, suerte ona izan dezatela opa diegu.

Dena dela, zabalkunde edo propaganda exkaxa egin dutela deritzagu. Edo behintzat, oso estu ibili izan direla egunekin, alegia egun gutxitan egin dutela zabalkunde. Etxabe Bancisidor eta Juan Antonio Rodriguez herriar adiskideok ezkondu ziren. Juan A. denok dakigunez, Donibane esku-baloiko jokalarit trebea dugu. Zorionak bioi!

INALURRETAK

mutriku

PELLO JAUNAREN OROIMENEZ

Ekainaren lendabiziko igandean, illak 3, Andre Mari Jasokundearen Eliz Nagusian, ospatuko da Pello

jauna zanaren irugarren urteurreneko elizkizuna. Kuziok dakigun bezala, 1970eko Ekainaren 6an, utzi zuen ludi au beti-betiko, bizitza obeagora joateko. Iru urte guregandik aldandu zala, eta ala ere ezin inolaz aaztu! Nola aaztu ainbeste maite eta ain geure-geurea zan apaiz jaun agurgarri ura? Pello jauna, guzien begi-begikoa izan zan, bere biotz errukior eta bere izaera apal arekin, erritar guzien biotzak bereganatu zituen. Euskaltzale egiazkoa zanez euskerari benetako maitasun zion, eta asiera-asieratik ZERUKO ARGIAren irakurle eta laguntzaille zintzoa izan zan. Au dalata berritzen diegu gure samin-agurra bere sendikoei eta baita Z. ARGIAren irakurle eta erritar guziet dei egiten diegu bere ari-maren alde egingo dan eleizkizunera. Berak zerutik bedeinka gaitzala.

—oOo—

Ogei ta lau bat urte inguru Mutriku inguru zuan, Kristoren alde lan egiteko beti gerturik zeguan. Pobretasunez bizi izan zan pobrea maite baitzuan Karidadea egiaz sarri kalean edo auzuan, Orain zeruan pozikan dago betikotasun osuan.

IBILLALDI NEURTUA

Igaro zan igandean, Debako «Burdin-Kurutz», Ondarroako «Aurrera» eta Motrikuko «Buru-mendi» mendizale taldeak, oi-ez-bezelako ibillaldi Neurtua ospatu zuten eguraldi ederraren laguntzaz. Goiz-goizetik «JAUIA» mendizale inguratutik arkitzen zan. Emezortzi urte-tik gorako neska-mutil gazte bikainak, guztiak mendirako zaletasunez beterik, noiz aterako zai.

Berrogei ziran bertan parte artu zuten taldeak, talde bakoitza iru ibiltariz osatuz. Leenengo taldea goizeko zortzietan atera zan, talde-taldera miñutuko tartea utzirik. Ona emen egin zuten ibillaldia: Mutrikutik atera, Sta. Elena, Sta. Kutz, Armitxa, Jaungoikoa-mendi, Intxurrieta, Mendaro, emen ordu beteko atsenaldia, bazkaldu ta a bar, Berasaluze, Garaituz, Arraun, Pagatza, Arriola eta Deba, emen ibillaldi Neurtuari bukaera emanaz.

Urrerengoko argitara aldiari azalduko ditugu irabazleen izenak, beste gora-beera guzien berri emanaz.

ASTEKO BERRIAK

—Maiatzaren 18an, bere urtebetzea ospatu zuen Andonegitar Maritxu «Lekondek» Z. ARGIAko idazle eta laguntzaille purrukutuak. Zorionak.

—Lizarditar Jose Juan eta Iturietar Arantxak, beren leenbiziko aurtxo ederra izan dute.

Baita Elezgaratar Juan Mari eta Galparsorotar Itziarek bigarren albatxoa. Zorionak guziei.

—Maiatzaren 19an, Kristo Kalbariokoaren elizatoan betirako elkartu ziran, Ansorregitar Julian «Olabarrieta» baserriko semea, Astigarrabia ballerako «Agerra» baserriko Usatorretar Beatriz neska jatorrarenekin. Zorionak eta urte askotan elkarrekin izate opa dizutet.

—Ezkontz-deietan arkitzen dira, Iturietar Lizarditar Jose, Elordi Urre-

iztitar Maria Antoniarekin.

Txurruka Urbietatar Jose Antonio, Gabilondo Zubizarretatar Maria Karmenekin. Zorionak.

—Giozeoko Izarrako antzezleriak or dabilta, jo ta ke, nekearen beldurrik gabe, erririk-erri eusko-antzerkiak azalduz. Oraindik-orain To-

losan izanak dira; il onen 26an, Urnietan antzeztuko dute, Ekainaren 2an, Elgetan eta 5ean Durangon. Ori, ori! Jarrai aurrera!

ANDONEGitar Z

lezo

PILDAIN HIL DA

Maiatzaren 7an Las Palmas de Gran Canaria hirian, gerra osteko 30 urtetan bertako gotzal izandako lezoar ospetsua hil zen. 1890. urtarrilaren 17an jaio zen.

Aitaren izena Gabriel, Portuko praktikoa; ama Maria Zaplain, maistra; arreba Teodora, Mercedes eta Maritxu; lehengusu bat, Felix, kartuja; anaiarik ez bide zuen izan. Lehenbizi Zubitxo kalean bizi izan ziren, amak gero eskola ematen zuen etxebizitzan; gero, Goiko Elizaren aurreko etxean, Basilio Sarasolak eraikitakoa.

Gasteizen egin zen apaiz 1913an, gero berriz bertako kalone. Errepublikara garai, Gipuzkoako prokuradore izendatua izan zen Madril-eko Gorteetarako, Euskal Herriaren Autonomi-Estatutua baleztatua izan zen garaletan, hain zuzen.

Geroztik Canarias-eta bidali zuten eta amaika izerdi-tanta isuri ondoren, hango pobreena bezain pobre hil da, bihotzeko eritasun batez.

Noizean behin etortzen zen bere sorterrira, Don Antonio; azkenik, uste dut, duela hamar edo hamabi urte; koruko tiple ginen orduan eta bere omenez Perossi-ren II Pontifikala kantatu genuela gogoratzen naiz. Meza ondolik, kantariok berekin izan ginen eta noren hiloba ginen adierazirik, ahaideen berri galdetzen zigan.

Hango pobreen etxetan eta fama txarrenetakoetan ere, bere arimaren alde aitagure bat baina gehiago erreztatu direla seguru nago.

Hilaren 9an izan zen ehortzia hiri hartako katedralean, Antiguako Amaren kaperan. Erdal-egunkarietan irakurri dugunez, hamar urtera bere gorpu-hondakinak Lezo-ratzeko eskatu omen zuen bere arreba Teodorarenekin batera (lehen esan bezala anaiarik ez zuen izan).

Horra, herri koxkor honek Euskal Herriari eman dion semerik ospetsuenetarikoa atzerrian hil! Jainkoak zerua eman dizaiola.

HANKA-SARTZEA

Apirilaren 15eko Z.A.-n Ikastolako ikasle-gurasoen eta bazkideordekarien artean izandako bilera aipatu nuen eta ordezkariok adierazi didatenez, ez egia zor zaien garbitasunarekin.

«Bileraren gaia, batez ere, Pasai Donibane Lizeoa izan zen» idatzi nuen, baina esan zidatenez ez zen hala izan, egungo egoeraren azterketa baizik; puntu asko ikutu baziren ere, batez ere, gaurko egoera izan zen eta ez Pasai Donibane Lizeoa, idatzi nuen bezala, hau besteren artean baizik.

Barkatuko didazutelakoan nago, baina berriak iturritik jasotzen ez ditudan bitartean, beldur naiz horrelakorik maiz gertatuko dela.

Beraz, eta faborez, herriko elkarretako zuzendariek, inoiz aipatzekorik duzutenean (bilerak, hitzaldiak, ibilaldiak, e.b.) adierazten badizkidazute, mila bider eskertuko dizuet.

SISTIAGANEKO PELLOK

Bertsolariak

Maiatzaren 27 an bertsolari guztiak

Eibarra Joan beharrak dira

Uztapideren Omenaldira eta hortaz

Elizondorrek gure jaia atzeratu dugu.

Gure festa hon Ekainaren 17 an

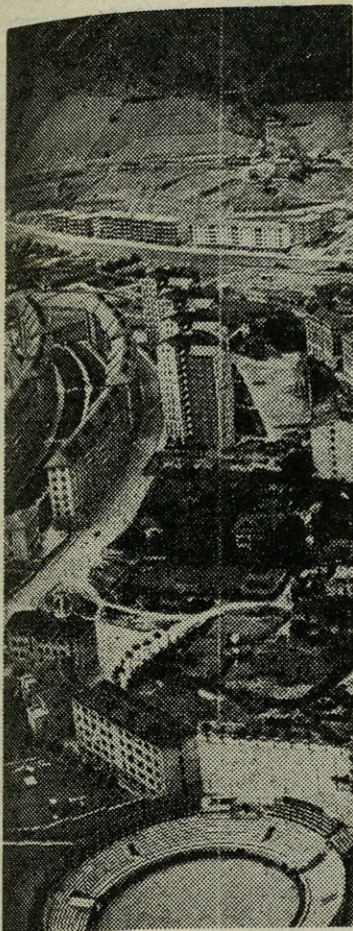
izango da eta bertsolari ahuek ariko dira:

LASARTE, MATTIN, XALBADOR AZPILLAGA

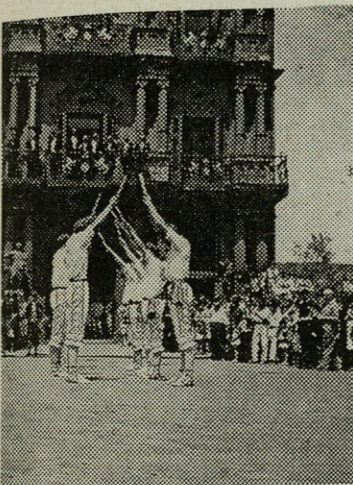
Antxitoneko trinketeen arratsaldeko bostetan.

Biltzen dena Elizondoko Ikastolako izango da.

M. IZETA

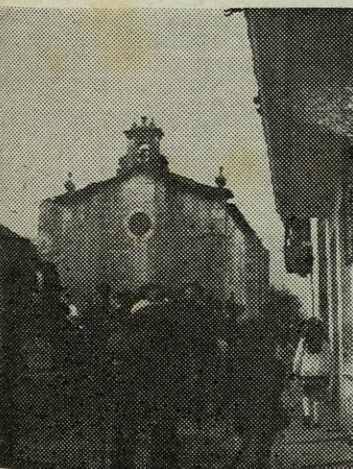
Eibar

Iruñe

Pasai

Aizarna

ATAUN SAN MARTINGO JAIK

San Martin hauzoko jaiak, azaroaren 11an ospatu izan ohi ziren. Elizak, Martin deunaren eguna ospatzen duelako, hain zuzen ere.

Aurten ordea, jakin dugunez, ekainaren 15ean ospatuko dira; eta ondorengoetan ere, hala uste dugu.

Zergatik aldaketa hori? Begira! Azaroan, eguraldi txarra zela bide, deusen gozotasunik gabe ospatzen genituen jai horiek. Eta zuzendu nahi dena horixe da. Beraz aldaketa horren arrazoia, eguraldiaren gora-behera da.

Esan digutenez, halere, San Martin hauzoko ez bide du festa gogo handirik. Zeren eta iaz festak azarotik ekainera aldatzea nahi zituzten ala ez galdetuaz San Martin-darren artean banatu ziren orritxoak, gutti erantzun omen zieten. Esan dezagun, haatik, erantzuleetatik gehienek aldaketa onartu egiten zutela.

SAN ISIDRO EGUNA

Hil honen 16an, San Isidro eguna ospatu zen Ataun San Martinen. Aurten hauzoko hontan ospatzen, herri osoko nekazarien eguna izan zen. Bestalde, datorren urtean San Gregorion ospatuko da, eta 1975ean Aian. Eta era horretan txandaka-txandaka.

Jai honen berri aurrez ematek ez dugu izan; eta horregatik, ospatu ondoren gatzokizu gertatuaren berri ematera, irakurle.

Goizeko 11 etan, meza bat izan zen San Martingo parrokiaren. Meza-emaiela Xabier Zubizarreta, eta hizlari Martin Mendizabal frantziskotarra izan ziren.

Ondoren, "etxe-abere" eta igalien sari-ematea.

Igalien sailan:

1go) Juan Aldasoro (350 pezetako saria).

2gn) Maria Aldasoro (300 pezetako saria).

3gn) Joxe Ramon Agirre (200 pezetako saria).

Beste hiru sari ere, 100 pezetakoak bakoitza, banatu ziren.

"Etxe-abereen" sailan:

1go) Julia Galparsoro (250 pezetako saria).

Bi sari, bakoitza 125 pezetakoa, Joxe Ramon Agirre eta Maria Aldasorori.

4gn) Arantza Aiestaran (100 pezetako saria).

Sari-ematea egin ondoren, herriko "Biktor" jatetxean, nahi zuten herriko nekazarien anaia-arteak bazkaria. Bertan, Zumarragako Trikitixa eta Zaldibiko Patxi Iraola eta Idiazabalgo Florentino Goiburu bertsolariak tarteko zirelarik; eta alaitzaile, noski!

Gero, ilunabarrean, hauzoko kontsejupean, Zumarragako Trikitixa ospetsuak jo zuen saio alai bat. Kontsejupe ttipia betetzela haur ta gatzetxo bildu zen, ta bai dantza-saio batzu egin ere. Nola ez ba mugitu aipaturiko Trikitixa haren humorea eta alaitasuna ikusirik.

Eta bukatzeko, eskerrak eman ditzazkiogun herriko nekazarien el-

kargoari; bera izan bait da aipaturiko jaiaren eratzaille. Eskerrak ematen dizkiegu baita, igali ta etxabereen txapelketetan parte hartu nahiz irabazi zuten, guztiei ere.

HITZALDIA

Maiatzaren 10ean, hitzaldi bat eman zuen gure herritar Joxemiel Barandiaranek. Erabili zuen gaia zera da: "gizonaren eboluzioa". Berak hitzaldia hasi aurretik esan zuen bezala, esan dezagun guk ere gai oso zabala dela hitzaldi batean eman ahal izateko.

Duela lau mila milioi urtetatik gure egunetarako eboluzioei gainbegirada bat eman zien gure maixuak. Ene ustez nahiko garbi esplikatu zizkigun Joxemielek bere esanak, adibide edo exenplu anitz aipatuaz gainera.

Bestalde, zail egiten zitzaion euskaraz gai hori erabiltzea. Nola ez ba! Izan ere, gai horiek beti-beti gatzeleraz edo beste erdararen batez erabiliak izanzen ditu gure hizlariak. Baina saiatu zen arazo hori gainditzeko, ta bai gainditu ere 83 urtetako "gatz" honek.

Hitzaldian barna, sortu ziren zenbait galdera. Eta amaitzerakoan, zera esan zigun gure Joxemielek, gutti gora-behera: denoi eskerrak ematen dizkitzuet, hainbeste denboran nere hitzaldi aspergarri hau entzuten ixil-ixilik egon zaretelako. Ta zer esan gure jakitun humilari?

Eta bukatzeko esan dezagun, hitzaldi hau San Martingo saloian eta "O.A.R.G.I. TROSKAETA"-k eratua izan zela. Gure eskerrak ematen dizkiogu elkarte honi, lan hori ta azken bolada honetan (menditara itereak, eta abar) eratu dituen beste guztiengatik.

VI. IBILALDI NEURTUA

Maiatzaren 27an, San Martinen, VI ibilaldi neurtua izanzen da. "O.A.R.G.I. TROSKAETA" elkarte langileak eratuta herori ere.

Goizeko 8etan irtengo da lehen hirukotea San Martingo enparantzatik, eta honoko ibilaldi hau eginen du: San Martingo enparantza, Etxeberri, Amundarain, Lasarte-lepoa, Koai, Intsusti (hemen gosaria), Aitzio, Olata, Ustatxo, Garagartza, Kalkasenea, San Martingo enparantza. Beste hirukoteak, minututik minutura irtengo dira.

Ibilaldiaren iraunpena, gosaltzeko ordu-erdi bat delarik, lau ordu terdi da gutti gora-behera.

Izenak ematea, irtetzekoan eginen da. Eta esan dezadan amaitzeko, Ordiziako Billafrankatik autobus bat irtengo dela goizeko 7 1/2-etan eta Beasaindik eta Lazkanotik iraganen dela.

Ea ba euskal mendigoizaleok: hil honen 27an zatozte denok Ataungo San Martinera! Ez zarete seguruena damutuko eta!

TRIKUARRIETA

Aiatar Batzuekin Elkar - Hizketan

Aiako festak ere badatoz. Maiatzaren 31an ospatzen da Santa Isabel eguna. Hori dela eta, ilunabar batez, Aiara joan ginen, bertako zaharren bat, gazteren bat eta apaizarekin hitzegiteko asmoz.

Zenbait galdera egin genien, eta baita besteak erantzun ere Z. Argiaren irakurlegoarentzat.

Lehenik, on Juan Lekuona erretoarengana joan ginen. Ta beste gabe, hona hemen galde-erantzun laburrak.

—Baduzue eliza bat. Emanen al zeniguke bere berri-laburtoren bat?

—Gaurko eliza hau, ez da lehenengo eraiki zena. Lehenengoa, orain "Toki Alai" taberna dagoen lekuan zegoen. Oraingoa berriz, 1914ko maiatzean inauguratu zen. Eraikitzen, bi urtez lehenago hasi ziren (1912. urtean, alegia). Bestalde, esan beharrekoa da, hauzoko lanean egina dela eliza hau. Herriak, lehenengo eliza finkaturik zegoen lur-raren truke, 5000 pezetako eman zuen oraingoa eraikitzeko, gutti gora-behera. Kanpotik ere, hartu ziren laguntzak, baina ez oso handiak.

—Jenderik joaten al da elizara?

—Bai, gehienak joaten dira.

—Euskara lantzeko gogorik nabari al da?

—Bai; haurren artean, esate baterako, "KILI-KILI" derizten hamalau kuaderno banatzen eta betetzen dira. Eskolan zebiltzan umeentzako, alfabetatzeko ikastaro bat ere eratu zen. Larrien artean berriz, ni etorriez gero bi ikastaro eratu ziren: alfabetatzekoak, noski!

—Euskal irakurleko?

—Urria. Badira Z. Argiaren zenbait harpidedun. Baita Gero editorialeko beste zenbait ere. Anaitasuna-ren bat edo beste ere bai, nahiz ta duela guttirtate gehiago egon.

Ta beste gabe, erretoarekin, elkar-hizketa bukatu dugu. Eta ondoren, hirurogei urteko Patxi Agirrearengana jo dugu. Berak, humoretsu eta ongi hartu gaitu bere Etxeberri baserrian.

—Arren, Patxi, kontatuko al zenukide Aiako ohitura zahar batzu?

—Bai gizona bai, kontatuko dizkitzuet. Orain mementuan asko gogorretza ez da hain errez, baina... Lehen, festak, San Martindik gurutzeko ekarriaz egiten zen prozesioarekin hasten ziren. Prozesioa irixterakoan, "altxafuegoak" botatzen ziren, ezkilak (kanpaiak) jo; eta izugarritzko alaitasuna sortzen zitzaigun. San Martingo Migel Maria zena izaten zen txistulari. Gu berriz, etxean genituen jantzi hoherenak jantzita joaten ginen elizara.

Ohitura hori, ordea, duela hemezortzi bat urtetatik etorri zen hozten edo moteltzen (indarra-galtzen). Nik uste dut, prozesio hura indarra galtzen joatearen arrazoi bat, egin zen bide berria dela. Gero, duela bosten bat urte gutti gora-behera moztu zen.

—Ederki, Patxi. Ta beste ohituraren bat esanen al zeniguke?

—Ba... Lehen, festetan, herriko alkatea hemen zegoelarik, "dantza-soka" egiten zen. Hauzoko gazteak izaten ginen dantzari. Aurrekua dantzatzen zutenetan lehenengo zegoenari alkateak eramaten zion neskak bat. Eta gertakizun horrek, izugarritzko alaitasun bat sorrarazten zuen. Gaurregun ordea, ohitura horiek galdu egin dira, tamalez.

—Geroztik, ohitura baztertzek, pentsakera aldaketak, eta beste aldaketa asko izan da Euskal Herrian. Baita Aia hauzoko hontan ere. Zer deritzazu?

—Ongi ez zait iduritzen, baina...! Zaharroi pena handia eman digu ohitura horiek baztertzek. Aiako hauzokari, nere ustez, aldaketa horiekin indar handi bat kendu zaio.

—Aian, dantza-askatua egiten, onak omen zintzen. Geroztik ordea, guttitz doaz era hortan dantzan dihardutenak. Zergatik iruditzen zaizu?

—Bai, lehen Aian, baziren dantza-askatua ibiltzen zirenak, onak gainera! Ibili, denok ibiltzen ginen. Gaur ordea, zeuk esan duzun bezala, ez. Eta ene ustez, aldaketa honen (lehen aipatutakoaren: dela ohitura baztertze, eta abar) fruitua da hori.

—Eta bukatzeko, azken galdera: bidezkoa al deritzazu horri?

—Ez, ez; ez zait bidezkoa iduritzen. Euskal-kutsu handikoa da dantza-askatu kontu hori, eta gainera Aian zerikusi handia eduki duena. Zeren eta alaitasunezko indar handi bat eman izan dio. Eta Aiari indar hori kentzea ez deritzat ongi, ezta ondo-erdi ere.

Eta honenbestez, Patxiarekin egin genduen solasaldia. Gure erantzule prestua, afaltzen geratu zen, eta gu, gazte batengana jo genduen: Jon Agirre gaztearengana, hain zuzen ere. Hemeretzi urtetako mutil hau, han aurkitu genduen bere Arbilleta baserriko sukaldean Erantzuteko prest hura ere.

—Hik gazte horrek, Aian bizi-tzeari zer sentidu ikusten diok?

—Ba, sentiduak asko. Alde batetik, neroni jaiotako hauzoa delako; bestaldetik, berriz, gazteen artean giro berezi bat dakusadalako.

—Hemen Aian, gazteok zelan joatzen duzue?

—Igandetan mendira irteera batzu egiten ditugu; zenbait euskal jaialdi eratuz; uda garaian hitzaldi batzu; euskal alfabetatzeko ikastaroren bat edo beste noizpehinka. Eta abar. Gutako beste gazte batzu, berriz, bertsolaritzan dihardute. Bestalde, gazteok nahiko kezkatu agertzen gara euskal gaietaz, eta noizpehinka egiten ditugu zenbait bilera, eta abar.

—Ta bukatzeko: zer etorkizun dakusak Aian?

—Etorkizun exkaxa, egia esan. Halere, gazte-jendea euskaltzalea sunari asko atxikirik dago, eta zenbait ona itxaro dut hortik. Badira baserri handi ta ongi moldaturiko batzu, baina orohar, baserriak ez dira handiak eta bizibide bat ateratzeko haina ez dute ematen. Umeengan berriz, alaitasuna nabari dut eta euskal giro batetan itsatsita daudela dakusat. Eta horriengan, etorkizun nahiko aberatsa ikusten dut. Kirol aldetik, exkax ikusten dut Aia: pilota lekurik ez, eta beste erarik ere ez kirolzaletasuna sortu eta lantzeko.

Eta honenbestez, Jon Agirrearekin izan dugun elkar-hizketa laburra.

Ta guk, geure eskerrik beroenak ematen dizkiegu erantzule guztiei. Jander, gazte, apaiz, era askotako jendearen eritziak agertu nahi izan ditugu. Aiari buruzkoak, noski!

Aiatar guztiei, eta festa horietara inguratzen diren guztiei, jai alai batzu opa dizkiet.

TRIKUARRIETA

AIKO FESTEN EGITARAU

Asteazkena, maiatzak 30

Santa Isabel eta festa bezpera bezala:

—Gaueko 9etan: musika saioa hauzoko enparantzaren.

Osteguna, maiatzak 31
(Santa Isabel eguna)

—Goizeko 11tan: Meza Nagusia.

—12tan: Haurren marrazki txapelketa (Aia mailan).

—12 1/2etan: «Marin anaiak» Nafarroako musikariaren saioa.

—Arratsaldeko 6 1/2etan: Ataungo Aiako «TOKAKO II garren TXA-PELKETA».

—8etan: «Marin Anaiak» goizalderarte.

Ostirala, ekainak 1
(Haurren eguna)

11etan: Meza Nagusia.

12tan: Haurren jolasak (txokolate jatea, eta abar).

12 1/2etan: «Marin Anaiak» musikariaren ekinaldia.

6 1/2etan: Haurren jolasak (koskoi apustu, eta abar).

8etan: «Marin Anaiak» musikariaren goizalderarte.

Larunbata, ekainak 2

Gaueko 9etan: Aiako gazteen sendiarteko afaria.

Gaueko 11etan: Zumarragako Trikitixaren saioa goizalderarte. Igandea, ekainak 3

(Euskal Jaia)

Goizeko 11etan: HERRI MEZA.

12 1/2etan: «GOIERRI» dantza taldearen saioa.

1 1/2etan: Zumarragako Trikitixaren ekinaldia.

7etan: Zumarragako Trikitixa goizalderarte.

Festen Komisio-Eratzailea

BAR - RESTAURANTE

AURRERA

HAUXE DUZU ZURE JATETXEA

Urbieta, 12

Urrut.: 411528 - 412578

— DONOSTIA —

ATE OPARIK

GAI TA IRUDI POLITENAK

Victor Pradera, 2
(Esquina Zubieta)

DONOSTI

BEASAIN GAZTEEN BILTZARRA

AGURRA

Beste behin ere, heldu zaizkigu «Loinatzak». Azken hitz honekin deitu ohi baitiegu Martin Loinaz santuaren omenez ospatzen ditugun Jai Nagusiei. Ikus ahal izanen duzuenek, ez da zerikusi faltarik izanen. Denetik ageri da egitarauan.

Lerro hauen bidez, neure eta Beasaingo euskaldun guztien agurra bidali nahi dizuet Zeruko Argiaren irakurleoi. Jaietara etortzen zaretenok, ongi igaro ditzazuela eta arrazoi bategatik edo besteagatik agertzerik ez duzenok, ongi izan zaitezela. Zer esanik ez, orain arte gure artean izan arren, orain gurekin ospatzerik ez dutenei buruz; laister ospa ahal izateko zoria izan dezatela. Agur bada eta ongi etorri Beasaina.

MURUMENDI

Kontu emen! Euki gogoan!

Adiskide ta etxeokoaunok!

Zuen enmasteentzako esku-erakutsirik onnea. Zuen sukaldeko apaingarri

Eltze azkarra. Asadora-Freidora RADAR. Erre ta prejitzeak aukerakoa
SUPERCACEROLA A PRESION «RADAR»
 Juegos Espátulas y juego Cubierto «RADAR»
LANEGIA-INDUSTRIAS RADAR **ESKORIATZA (Gipuzkoa)**

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN - EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK

Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.

Donosti'tik egunero:

Iruña, Bilbao, Gazteiz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Alicante, Murcia, Cartagena, Granada, Almería, Santander, Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.

Astean iru aldiz:

Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.

Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA

Telefonoak: 450313 eta 459723

Aptdo. 1381

Aptdo. 1381

ERAMAN - EKARRIRAKO

AGENCIA

Transportes A L E

EUSKAL IRRATSAIOAK

ERRI GUZTIRAKO

Urrutizkiña: 421369 - 427726

Iparragirio, 8 - DONOSTIA

ERLOJU ETA BITXITEGIA

Edoardo Chopeitia

Gataria 10-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

Azkenaldi honetako zenbait ospakizun eta Euskal alorrekoak batipat, Gazteen Biltzarren ardurapean egin direnez, egokia iruditu zait alegia Herriko Jai nagusietan Zeruko Argiak eskaintzen dizkigun orrialde hauetan, bere berri ematea. Horretarako, Gazteen Biltzarrak duen Batzorde nagusiko batengana jo dut galdezka, beren ekintzen berri ahalik eta zuzenen jakitearren noski.

—Oso oker ez baniagok, hirugarren aldiz antolatuko dik Gazteen Biltzarrak Herriko Jai Nagusien zati handi bat. Zer egin da aurreko bi urte horietan barrena?

—Herriko Jai Nagusietan, Jakintza Aste bana ospatu duk. Hitzaldi, antzerki, jaialdi, bertso-jaialdi, liburu eta disken azoka, eta abar... Dantzari Biltzar handi batez bukatuaz izan dituk ekintza eta ospakizunik nagusienak. Horretatik at, haurren egunean ere esku hartuak gaituk, jolasak, aurrekua eta abar indartu eta bultzatu nahiez.

—Zenbat denboran diharduzue lanean jai hauk antolatzeke?

—Hiru bat hilabetetan gutxi gorabehera.

—Lehen esan duanez, Jaien artean, Jakintza Astea zetorrek noski. Zer lortu nahi duzue bere bidez?

—Herriko Jai eta ospakizun guztiak apurka-apurka euskal giroan sartzea da helburua.

—Eta aurtengo Jakintza Aste honetarako, ba al da ezer berririk lehenaz gain?

—Bai. «Usurbe» eleberri edo nobela laburraren sariketa hor duk. Bestalde, bertsolarien jarduna, ez duk «txapelketa» izango aurten, euskal kirolen aurkezletza baizik. Jaialdiak berriz, bi izanen dituk. Bata Goierriko artistek osatua, hots, Goierri dantza-taldeak, eta

Enbor eta Gara taldeek. Bestea, Ondarroako Kresala taldeak duen paregabeko **MARINELAK** aurkeztuaz.

—Honetatik at, zer egin du Beasainen Gazteen Biltzarrak?

—Honetatik at, Gabonetako ohi-turari txertu berri bat eman dio. Euskal antzinateko bizierak agertuaz eta bide batez, jendearen esku hartzea ugaltuaz.

—Nolaz sortu huen asmo guzti hauen muina?

—Herriko jaiak zuten arrotz-kutsua ikusirik, geure kutsuko jaiak ospatzeko garaia zela ikusi zian gazte sail batek eta bilduaz-bilduaz honetarako heldu gaituk.

—Zer moduzko harrera izan dik jendearen aldetik?

—Oraindaino oso ona. Zenbait ospakizunetan behintzat, jendea erruz bildu ohi duk. Beste zenbaitetan aldiz, ez hainbeste oraindik.

—Euskal Jakintza edo Kultura alorrean, zeri zioz herriak jarraitzen guttien?

—Sail batzuri erantzun arren, jende multzoari begira, hitzaldi, antzerki, bertsolaritza eta kideketan nabari duk hutsunerik handiena. Ez duk harritzekoa Beasainek bizitu duen giroa kontuan hartuz gero, baina apurka bederik, hau ere onduko delakoan gaudek.

Nolanahi ere, jendearen sena asko piztu da azken urte hauetan zehar eta hori, beste gauza batzuen artean, alpturiko antolaketak horiei zor zaie noski. Hala ere, garaia da noski jendea gauza sakonei heltzen has dadin.

—Jende berririk (lehen esku hartu gabeak) itsasten al zaioz lan hauei, ala, beti batzuk zebiltzek?

—Hasera eman genionok nahiko gazte izanik, berritze handirik ez duk izan. Hala ere, 17-18 urteko gazte zenbait ikusten duk itsasten. Hortik gorakorik ordea ez duk azaltzen berririk.

—Diru laguntzaz nahiz beste laguntza mota batzuez, zer moduz zabiltzate?

—Diruz, denen laguntzarekin osatu ohi gaituk eta aurten ere horrela itxaron diagu. Aurten 325.000 pesetatik gorako aurre-iritzi edo presupuestoa zedukagu. Udaletxeak berak, urteoro lagundu ziguk oinarritzko laguntza bat eskainiaz eta aurten ere 140.000 peseta agindu ziguk. Hortik aurrerakoak. Aurrezki Kutxa Munizipalak (40.000 peseta aurten arte) beste zenbait diru-etxek, lantegi batzuk eta herri-tarrak nahiz jaietara datorkeenak orain arte bezala osatuko duten itxaropen osoa diagu. Dirutik at ere ordea, badizkiagu aipatu beharreko laguntzak. Hala nola Dantzarien Biltzar egunean elkartek eskaini ohi duten prestamena bazkariak antolatzeke eta zeregin honetan kaleko giroaz ahazturik diharduten herritarrek, nahiz alde batetan edo bestean zerbaitetan diharduen oro.

—Zer asmo dituzue aurrerantzerako?

—Lana Herriko Jaietarako bazkariak egin beharrean, urte guztian zehar batzorde bakoitza bere alorrean saiatzea duk helburua. Urtean zehar dugun bizitza, hots, egunorokoa, geure eta geure Herriaren bizitza izan dadin.

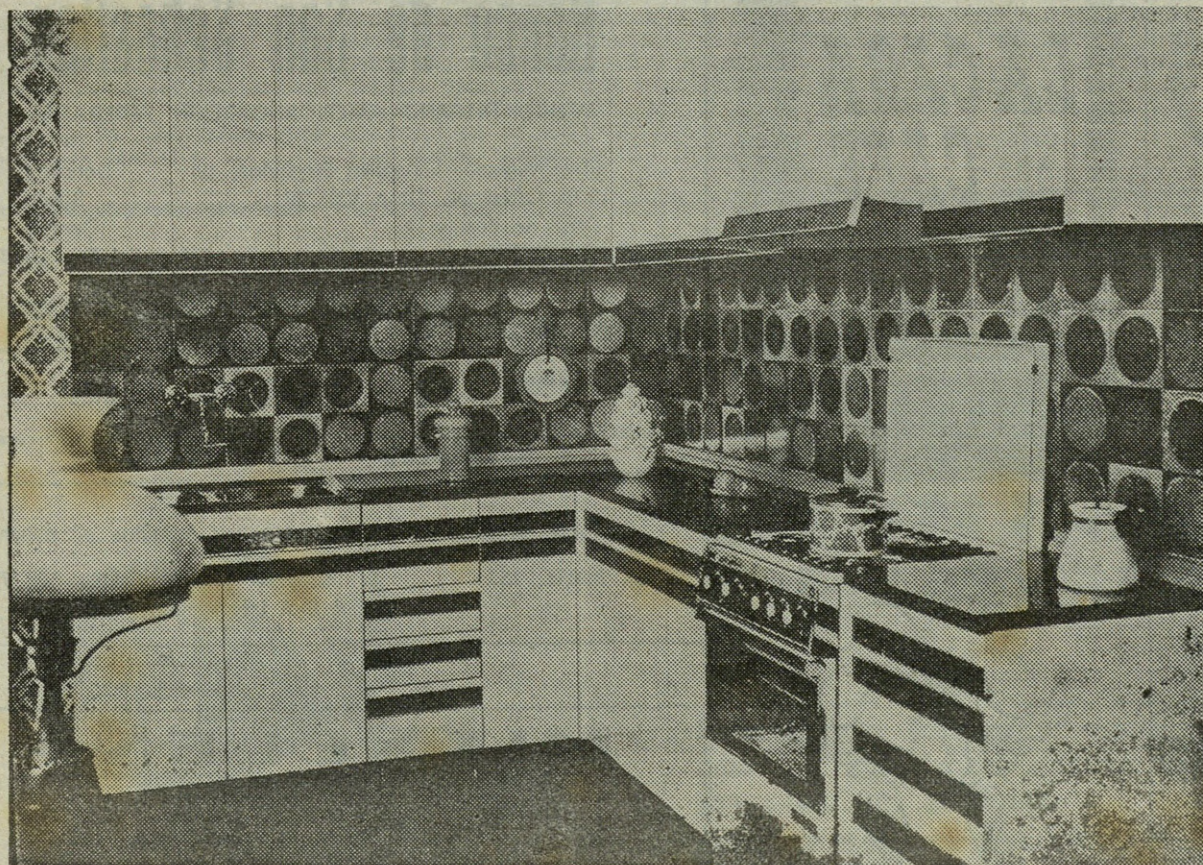
—Beajondeizuela eta aurten ere aurreko bi urtetan bezala dena burutzeke zoria izan dezazuela. Eta bukatzeke, azkeneko galdera:

—Zer eskatuko zeniekete Zeruko Argiaren irakurleei?

—Beasaina etor daitezela jaietan dibertitzera eta antolatzaileoi (nahiz eta akatsak izan) beren laguntza eskainiaz, Euskalerrriari laguntzen diotela kontura daitezela.

Hala bedi bada eta guztia itxaro duzuen eta dugun eran gerta dadila.

MURUMENDI

Yany

SUKALDEKO MUEBLEAK

EDERRAK BEZAIN EGOKIAK

FELIX ETXABE, S. L.

Urrutizkiña: 891754

ZALDIBIA (Guip.)

BEASAIN

Uribe - Etxebarria

LIBURUTEGIA TA OFIZINATARAKOAK
IRARKOLA - INDUSTRIA KARTOIGINTZA
Urrutizkiñak: Lantegikoa 89 10 10
Etxekoa 89 12 85

— BEASAIN —

MIRENTXU

LIBURUTEGIA
TEXTO LIBURUAK
IKASTOLETAKO GAIK
OFIZINETAKOAK
ESKU - ERAKUTSITARAKOAK

Kale Nagusia, 1

Urrutizkiña: 88 14 57

— BEASAIN —

Azpeitia Anaiak, S. A.

MAKINAK LAN-TRESNAK
MONORAIL «AZPEITI»-REN EGILLEAK
GARABI - ZUBI TA TXIRRINTOLTZA, TA ABAR

Urrutizkiñak: 89 17 65 ta 89 11 71

— BEASAIN —

Goenaga Gestoriak

Ian auker artzen ditu: pasaporteak, matrikulatzeak, jabe-aldaketak, agiri mota guziak, berrazterpenak, adierazpenka, baimenak, baiturak, gizarte-aseguruak, zerga-arazoak...

Kale Nagusia, 2

Urrutizkiña: 89 16 23

— BEASAIN —

EZKIA GA

IRARKOLA

Nafarroako Ibildea, 15

Urrutizkiña: 89 10 67

— BEASAIN —

DORITA MODAK - PHILDAR

Lehen gaiako illeen aukera aundiak
Neurrira egindako jerseyak - Eungintzak

Nagusia, 1 - Behea

Urrutizkiña: 88 10 12

— BEASAIN —

Y AÑEZ

RELOJERIA — JOYERIA

Nagusia, 28

Urrutizkiña: 89 10 49

— BEASAIN —

«TURSA»

Automobilentzat argi-indarra

Nafarroako Etorbidea, 35

Urrut.: 891072 - 891339

— BEASAIN —

TOMAXI

EMAKUMEEN ILLE-APAINKETA
(Tomaxi Sarriegi)

Esteban Lasa, 4-pral.

Urrutizkiña: 89 15 89

— BEASAIN —

Gorrotxegi'tar LUKAS

OPIL GOZOAK — IZOZKINDEGIA

Kale Nagusia, 18

Urrutizkiña: 89 16 65

— BEASAIN —

Karmele Aranburu

ILLE-APAINKETA

Illea edertu ta zaitzeko era

bereziak

Kale Nagusia

Urrutizkiña: 89 10 61

— BEASAIN —

Agirrezabalaga

Anaiak

Karrozeritza

Avda. del Centenario

Urrutizkiñak: 89 16 08

89 16 95

— BEASAIN —

NEKANE

Andreentzako Ille-Apainketa

Avda. de Navarra, 33

Urrutizkiña: 89 13 19

— BEASAIN —

bazkari onaren zanpagarria
eta txarraren estalgarria

LA CASA
DEL CAFE

Juan Iriondo

San Marzial, 19 - Urrut. 413801
Donostia

EGOKI ERREKIAK

Jamón asado - Bakalao al pil-pil
Txuletak, Arkumeak eta abar...

San Ignacio, 15

Urrutizkiña: 89 14 37

negeruela

ERLOJERI TA BITXITEGIA
EGUNEAN EGITEKO GRABA-LANAK

S. Ignazio, 5

Urrutizkiña: 88 17 30

— BEASAIN —

Cristy

Korseteria eta umeentzako salgaiak

Kale Nagusia, 26

Urrutizkiña: 89 18 56

oooooooo

E. Jauregi

JOSKINDEGIA

Kale Nagusia, 19

S. Inazio, 7

Urrutizkiña: 89 18 65

— BEASAIN —

LAN - KUTXKA ERRIKOIA

(Caja Laboral Popular)

Diru aurrerapen alkartasuna

Zer nai zerbitzurako eta herriaren etorkizuna indartzeko

San Inazio kalean

Urrutizkiña: 89 18 17

— BEASAIN —

amaya

ERREDIZAK (Muebleak)

Aukeran aukerakoa. Era guztietako muebleak

San Inazio kalean 2 garrenean

Urrutizkiña: 88 1175

— BEASAIN —

Banco de San Sebastian

BANCO HISPANO AMERICANOAREKIN FEDERATUA

Etxe Nagusia: Españako Etorbidea, 19

Donostia

Etxe Ordekoak. Gran Via, 26

Bilbao

Ortiz de Zarate, 7

Gasteiz

Kale Nagusia, 12

Urrutizkiña: 89 17 63

— BEASAIN —

Egoki Errekiak

Txuletak, urdaiazpiko egosia, arkumeak, bakallua pil pilean

San Inazio, 15

Urrutizkiña: 89 17 63

— BEASAIN —

MITXELENA

ORDULARI ETA BITXITEGI
Zatoz gugana anuntzio honekin
eta KANARIAS-en baino merkeago
erosiko duzu zure erlojua

Matxin Arzu, 1

ONDARRABI

Dantza taldeak kaleetan zehar, Dantzari Biltzar egunean

BEASAINEN SORRERA

Aita Garmendia Otaolak dionez (G.B.), lehenengo gipuzkoar lege idatziak 1375 eta 1377koak dira. Hogei urte geroago, hots, 1395ean, Getariako San Salvador Elizako koroan, 60 legedun idazki bat osatu zuen Anaidiaren Batzarrak (izen hau hartu zuen). Hau Fuero gisan 1397ko uztailaren 6an eman zen eta Gaztelako Enrike III garrenak eman zuen oniritzia. Beasainek ere, Fuero honetan esku hartzea nahi izan zuen eta beste zenbait «herri» ere gogo bereko izanik (Goierriin), 1399ko apirilaren 8an lortu zuten Fuero horretan sartzea.

Villafranca izenez ezagutuko zen «herrien» elkartea osatzeko, honako herri hau bildu ziren: Ataun, Beasain, Zaldibi, Gaintza, Isasondo, Legorreta, Altzaga, Arama, Ordizia eta Aleriako Alkategokoak ez ziren Lazkanoko zenbait etxetakoak, hala nola: Maizaundi, bi Iz-tuetak, Ibarrolaburu, Intxaurrondo, bi Maiz-ek, bi Izagirrek eta Garmendiakoak. Dirudienez, Lazkao-mendi eta bere ingurukoak ziren, ze gaur ere, badira oraindik Lazkanon izen horiek dituzten baserriak eta etxeak.

Egun hartan Beasaingo ordezkari lege agertu zirenak hauek ditugu:

Juradu:
Erasquin-go Joan Azteiz
Abarrizketa-ko Joan
Abarrizketa-ko Pedro (aurrekoaren anaia)
Txintxurreta-ko Joan (arotza eta aurrekoen hiloba)

Muertzia-ko Joan Lopez
Arana-ko Pedro
Sagastigutia-ko Joan
Sagastigutia-ko Otxea eta Migelez
Zaldibia-ko Joan
Ataun-go Toda andrea
Beasain-go Joan Abad
Ugartemendia-ko Joantzar
Arana-ko Mari Santxoiz
Artza-ko Martin
Sagastigutia-ko Lopez Iñigez
Arrasko-ko Lope
Aranburu-ko Martin
Intziarte-ko Lope
Garin-go Santxo
Bereziartu-ko Martiko
Joan Beltza (arotza)
Txintxurreta-ko Gartzea
Iriondo-ko Joan
Lazkaibar-ko Joan Perez

Hauek denak noski beasaindarrak ziren eta berorien abizen edo apeliduetan gure egunotan ere, etxe izenak direlarik, zalantzarik ez da noski garai hartan horrela zirela esateko. Garbi dakusagu beraz, herriko abizen sail handi bat nondik datorkeen.

Baina esan dezagun baita ere ordea, 1.399ko apirilaren 8az aurretik ere, bazela Beasain. Egun horretan ez zen sortu, egitura berri baten pean sartu baizik. Egitura berri hori, Ballarako zenbait «herri» eta etxek osaturiko «Villa franca» izeneko elkarre bat zen (erraztasun eta defentsa bat lortzearen) eta ez noski inoiz entzun izan dugun bezala, Beasain Villa-

franca-ren menpean egon zela. Hori astakeria eta gauzak gaizki ulertzea da. «Villa franca» elkartekoa zen Beasain eta Ordizia bera ere bai, baina «Villafranca» ez zen Ordiziako lurraldea bakarrik, lehen aipaturiko «herri» eta etxeek osatzen zutena baizik; funtsean Goierriko zati handi baten izena zen «Villafranca». Beraz «Villa franca» elkarre bat izan zen, ahalik eta banaka edo taldeka «herriak» beren buruen jabe eta erantzule bakar eginik, elkarteko «Villafranca»-tik irten ziren arte.

Beasain, 1615eko otsailaren 4ean irten zen «Villafranca»-tik, Gaztelako Felipe IIIgarrenaren erregegoan. (Errege hau Beasaingo lhar-tzan izan zen burdinola ikusten).

Nolanahi ere, «Villa franca» hori sortzerako, bazen Beasain, baina ez «herri» egituraz horniturik. Beharbada, bilkura horretan sartzeko lurralde mugatu bateko etxe sail batek hartu zuen izena izanena da Beasain. Ez dakigu, baina litekeena da. Dakiguna zera da: Gudugarretatik Ordiziara bitartean, bazela nortasunez bizitzeko gogo zuen jendea eta jende horrek sortu bide zuela BEASAIN. Geroago, Gudugarreta, Salbatore, Arriaran, Garin, Astigarreta eta Matxinbenta itsatsiko zitzaizkion babes bila eta gaurko Beasainek duen lurraldea osatuko zuen, baina muina, orain herriaren bihotza den inguruan izan zuen noski.

MURUMENDI

BEASAIN NERE HERRIARI

- 1 —

Lantegiz eta etxez beterik
Oriaren ibarrean
Autobide ta burnibideak
Uzten dizuten lurrean
Nekazaritza eta landolaz
Ihardunikan lanean
Euskaldun sena urria duzu
HERRI gaurko egunean.
- 2 —

Nekazaritza, merkatalgoa
Ta burdinola bizkorak
Behetik gora jaso zintuen
Joan zen mende malkorrak
Ta oraingoan bultz egin dizu
Industriaren gogorrak
Baina azkenik lantegiak'e
Gerta zaizkizu satorrak.
- 3 —

Duela hogeit bat urte hontan
Hamaika jende bildurik
Euskaltasuna zuk ere duzu
Ia ia dena galdurik
Etxe ugari egin ondoren
Jendea erakarririk
Orain bertako semeontzat'e
Ia ez duzu tokirik
- 4 —

Halere sortu zaigu berriro
Galdue genduen hatsa
Ikastola ta gau-eskolekin
Bihurtu zaizu arnasa
Lantoki egoki ta jatorrak
Sortzea da lan bat gaitza
Baina oraindik gizonik duzu
Jarraitutze gorantzta.
- ANDONI SARRIEGI

Donosti'ko
Erri-Etxe'ko Cuvrerki Kutxa

EUSKAL IRRATI
SAIOAK

Banen baneko azikai
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak
Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea
Baserri, lur-tresnak ta abai
Torelavega'ko Perira joan
etorriak

Baserriaren alde

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira
ganadu on, indartsuak,
Eta nora jo jakin bear du
baserriar burutsuak,
Berebiziko aragi pillak;
gañera esne putzuak,
Olek guziak berekin ditu
Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERREENTERI

ESTABLECIMIENTOS FERRETERIA	ELECTRODOMESTICOS	RAILITE	Urrutizkiñak: 44300 ta 426787
ayestaran	ETXERAKO ELEKTRO-	LEGEZIKO	
DONOSTIA	TRESNAK	ZABALTXAILEA	
Urbietan, 25	Urbietan, 27 - Isabel II, 2	Aldasana, 4	

DEPURACION DE AGUAS S. A.

Ur lanetan eta zereginetan berezia
edangarri, lantegiko eta igeritako urak gertutzeko
zikindutako urak garbitzeko.

Urrut. 32 37 00 - 31 00 10 - 32 37 01
Gordoniz, 44

BILBAO

ARTEAN (I)

Gizona berez artista dela askotan esan ohi da, "zergauza edertasun batean adierazteko gai bait da" B. Otaegiren hitzez.

Egin nahi duen hura edertasunez adieraztea dela esango genduke artista agertzea. Gizonak gizon danetik beti du zerbait ageritu nahia, hor hizkuntza lekuko. Bainan ez gara danok edertasunez adierazteko gai.

Artearen ere hizkuntza bat dela esan genezake, entzumenez eta ikusmenez geuregana genezakeena. Ez da harritzekoa beraz jendeak, "zer esan nahi du?" galdetzea. Esanahi hori hitzez eskatzea da aldresbekeria. Kuadro bat ez bait da belarriz ikusteko egin.

Lehen Historiaz ari garela ikusmenekoari buruz mintza gaitzake, baina ikus daitekeena hain gutti ezagutzen badugu are gutiago entzumenezkoena. Zer dakigu garai hartako musikaz? EZER EZ. Isturitzen xilibitu batzuk agertu zirela, besterik ez dakigu; hauen egitekoa xistularitza zenik ere ez.

Artistak ez du beti jendeareri erakusteko egiten bere lana, artelanak badu berekiko adierazgarritasun bat; zerbait pentsatzen dugun guztietan jendeareri zerbait esateko ez da izaten, baina hala guztiz ere hitzen bidez pentsatzen dugu. Gauza artistak ere.

Beraz artistak bere barrena agertzen digu; bildurra karraxi batez adieraz daiteke, artelan batez adieraz daitekeen bezala.

Barrena ordea sinboloen bidez adierazten dugu ia beti. Gure sinismena, usteak, kezak, den guzia sinbolotan agertzeko beharra dugu gizonok. Hamaika sinbolo badugu gure gizartean, pozarena, burrukarrena, herriaren, eta zer da bada hizkuntza bera ere?

Sinboloak indar bat hartzen du, adierazi nahi duen harena. Azaleko adibidea bada ere, nork ez ditu Munich-ko Olinpo-jolasetan bere Nazio-musika entzutean deportistak negarrez ikusi?

Sinboloak norberarenak, personalak edo gizartekoak izan daitezke. Burrukan ari diren bi indar.

Gaurko artelan baten aurrean gure gizarteko sinbologia ezagutuaz gaude eta artistarena aurkitu nahi izaten dugu.

Lehenengoaz ari garenean, ordea, ez dugu gizarte hura ezagutzen. Sakoneko gauzez lau huskeria besterik ez dakigu. Hor gure kakoa. Nola bereizi artistaren sinbologia eta gizarterena, estadistikaz ez bada? Askok ta askok ikusiaz alegia.

Haien artelanen aurrean ia hutsetik hasi beharrean gara, hutsetik ez bada ere gure sinbolo mundutik. Hortik urrutia ez ote goaz?

Dena dela, bere lanak hor ditugu, haiez dugun berri apurra ere bai, gizon gara haiek bezala; ikus, entzun eta ixo, beste hark ziona.

Bi lantxo eskaini nahi genizkizuke. Lehenengoan zer artelan utzi diguten adierazten saiatuko gara, eta bigarrenean asko ikusi eta pentsatu dutenak diotena.

LEHEN ARTEA

Artelanak harat-hunat erabili daitezkeenak edo nahita-ez leku batetan egon behar dutenak izan litezke; egun, Oteizaren zenbait eskultura ttiki, lehenengoetarik litzake, erabilkorak alegia, eta Gazteizko katedrala bigarrenetarik.

Lehenengoetan harri ttikiak eta hezurretan egindakoak lirake era-

bilkorrak, eta harzulo hormetan egindako margazki eta marrazkiak erabil ezinezkoak.

ARTE ERABILKORRA

(Lan honetan dituzun guziak horrelakoak dira).

Era honetako lehenak "Venus" dira, Aurignak aldiko eskulturak. Emakume irudiak dira. Eme bereiztasunak oso nabarmen agertzen dituzte, emetasun sinbolo direla dirudi. Gehienbat marfilean eginak dira.

Ihizien gorputzak ere moldatzen zituzten, batez ere buru aldeak. (Ihizi buru ugari agertu da Isturitzko harzuloan, benetan harriagarri). Eskultura hauek hezur, adar eta harrietan egiten zituzten. Buztinezko bi bison ere badira, Audoubert-en.

Ugarien direnak ez dira eskulturak, marrazkiak baino. Batez ere hezurretan. Askok dira harritan eginak ere.

Hezurrezko lanabes gutti dateke era bateko edo beste marrazkirik ez duenik. Batzuk ihizienak, besteak geometria gisakoez dotoretuak.

Lanabes ez direnetan ere ugari ditugu. Duela gutti (1970) alkatraz hegaztiaren hezur bat aurkitu zen, dana marraztua. Ignacio Barandiaranek dioenez Peninsulako ederretenakoa dugu. Oiarzango Torre harzuloan agertu zen.

HARKAITZETAKO ARTEA

Altamirakoak izan ziren lehenen aurkituak, baina horrelako artelanei ez zitzaizkion sinismen handirik eman. Horrenbeste urteko margazkirik edo pinturarik ez zuten ize izan zitekeenik ere. Are guttiago halako edertasunarekin. Eztabaida gogorak izan ziren; 1900 urteaz geroztik jatorritzat jo ziren.

Harzulo hormak leku zabal eta egokiak dira, artistaren nahierara zuena. Hormak askotan lakatzak izanik leundu egiten zituzten. Harbere lanak egiteko; hezurretan ez kaitzen berezko itxuran ihizi baten zati bat edo beste ikusi ohi zuten eta beraiek bukaera eman. Honelako asko daude Ekain harzuloan: arrain bat, bison bi, zaldi bat edobeste, tab.

Ihiziak egiten zituzten batipat, belarjaleak zehazkiago esate arren. Zergatik ez bada haragijaleak? Hauek ere egiten zituzten baina askoz guttiago: Ekainen bi hartz, Santimamiñe, Venta Laperra eta Isturitzen beste bana, eta kitto. Ehizatu ere ez zituzten egiten, harzuloetako hezurrek hori erakusten dute behintzat.

Ihizi batzuk oso handiak egiten zituzten eta berauen barnean beste ihiziak egiten. Altxerrin (Orío) elur-orein baten barnean azeri eder bat dago marraztua.

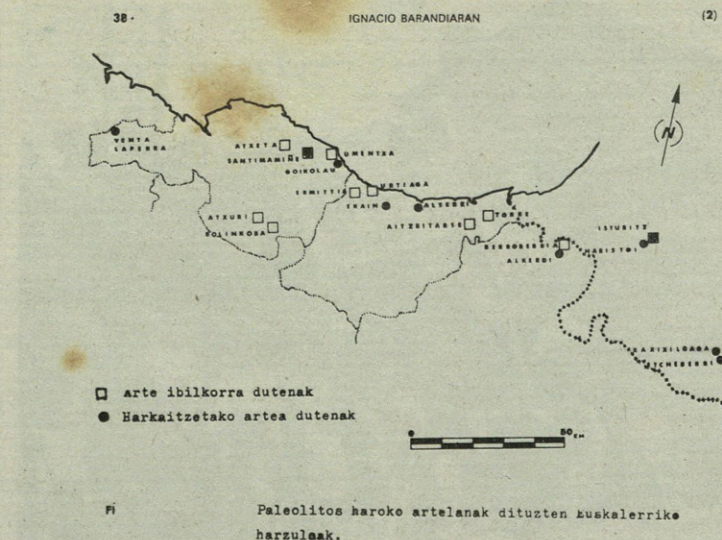
Irudiek, malz, mantxak edo leerroak dituzte bere gorputzaren erdian. Batzuk gezi edo fletxak ere bai. Ekaingo zaldi batek argi ta garbi daduka.

NOIZKOAK DIRA?

Sailean hartuaz Goi-Paleolitos harokoak direla esan genezake, baina urte gehiegi hartzen ditugu batera eta orduan sortzen dira burruhausteak, ez bait ditugu mailatan aurkitzen, elkarren ondoan baino.

Erabili eta erabiltzen diren bi-deak:

1.—Erabilkorak direnak lurmailatan azaltzen dira eta berauen adina erraz jakin daiteke. Harkait-

tzetan aurkitzen direnak eta hauen antzik badute, hauen arabera noizkotu daitezke harkaitzetakoak ere.

2.—Isturitzen gertatu zen bezala lurmaila batek estaliko balitu, estaltzen legokeen lurmaila hura baino zaharragoak lirake irudiak. Gutti-tan gertatzen den gauza da.

3.—Estetika eta estilazio arrakala abstrazio handiagoko eskatzen zoiak ere asko erabili dira irudi baten zahartasuna neurtzeko. Hodu-irudi bat gutiago eskatzen duen hura baino berriago litzake.

E.b. Ekainen dagoen orein baten gorputza eta burua saihetsetik begiratuta bezala dago, ihizi bat honela adierazten bait da hobekien eta errazen. Adarrak ordea saiheska egitea zailago edo itsusiago gertatzen-ta, aurrez begiratuta baleude bezala egin zituen.

4.—Paleontologiarekin bat eginda dagoen beste bide bati ere heldu diote beste batzuek. Honela adieraziko genduke: Ihizi irudietan ihizi baten eta besteren ugartasun berbera lurmaila bateko hezurrek adieraziko balute lurmaila horren garaioak lirake harkaitzekoak ere.

Bide okerra noski, eta gure artean daukagun harzulo batetan gertatutakoak erraz frogatu ditezkeena: Ekainen egiten ari diren lanetan agertu diren hezurak ihizi hauenak dira; ugarienak orein eta basakerranak, gero bisonenak eta azkenik zaldi hezur bat; Madeleine lurmailan noski, bertako irudiak garai hortakotzat bait daudukate.

Irudietan agertzen diren ihiziak hauk dira: Ugarienak zaldiak (33)

bisonak 10, basakerrak 4, ta oreinak 3. Lurmailatan agertutakoez zer ikusirik ez dute. Gizonak, artistak ugartasunaren arabera ez bait zituen egiten, beste zerbaiten arabera baino.

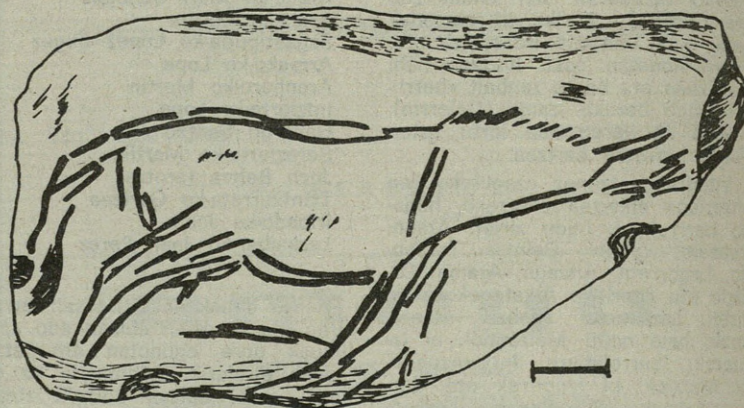
EUSKALERRIAN

Gure herrian ere arte-tokirik bada eta mapan dituzu adierazita. Hauen artean Ekain dugu oparoen, harkaitzetakoetan behintzat.

A. Leroi-Gourhanek, Paleolito-artean ikasienetakoak, alemanez aterra berri duen bere liburuaren azken argitaraldian munduko lau onenen tartean sartu du, Lascaux, Altamira eta Niaux-kin batera.

Marzelino Aizpurua
Aranzadi Taldean

Isturitzen agertutako hezurdotoretu bat, geometria gisakoekin

Isturitzko harri batetan marrezutako zaldi bat

4.—Torreko harzuloan hegazti baten hezurra egindako marrazkiak.